

Research Paper

Identifying the Physical-Spatial Components of the Valuable Vernacular Villages Based on Tourism Development (Case Study: Foothill Villages in the West of Mazandaran Province)

*Jamaledin Mahdi Nejad¹, Ali Sharghi², Faezeh Asadpour³

1. Professor, Department of Architecture, Faculty of the Architecture and Urban Engineering, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran. Iran.

2. Associate professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Engineering, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran. Iran.

3. PhD Student, Department of Architecture, Faculty of the Architecture and Urban Engineering, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran.

Citation: Mahdi Nejad, J., Sharghi, A., & Asadpour, F. (2024). [Identifying the Physical-Spatial Components of the Valuable Vernacular Villages Based on Tourism Development (Case Study: Foothill Villages in the West of Mazandaran Province) (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 15(1), 6-31, [http://dx.doi.org/ 10.22059/jrur.2023.361629.1855](http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2023.361629.1855)

doi: [http://dx.doi.org/ 10.22059/jrur.2023.361629.1855](http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2023.361629.1855)

Received: 02 July 2023

Accepted: 07 Dec. 2023

ABSTRACT

Villages with historical and vernacular textures in *Mazandaran* province can develop tourism in Iran. Thanks to the many attractions (natural and cultural-historical) and the development of the communication network, etc. (as a tourist destination), they are increasingly visited by city dwellers. They welcome a large number of tourists to the province annually. Tourism experience guarantees the possibility of returning tourists. However, the lack of clear and specific criteria for each rural area due to its specific physical-spatial texture sometimes makes developing long-term planning and implementation challenging. Thus, identifying physical-spatial factors and criteria in line with tourism development in vernacular villages is essential. Thus, this study was exploratory and descriptive regarding the data collection method. The study's statistical population included 250 experts who were selected and questioned using a random network. The collected data were analyzed using SPSS software and through exploratory factor analysis, Pearson correlation, and regression analysis. The research results have shown that 97.9 percent of tourism development changes by physical-spatial factors, including physical-environmental quality, spatial organization and permeability, decorative elements and architectural style, comfort and infrastructure facilities, climate adaptation, greenery and natural scenery, cultural and religious centers, comfort Physicality, identity and personality of the place have been explained. Physical-environmental quality, spatial organization, and permeability impact rural tourism development, with impact coefficients of 0.674 and 0.348, respectively.

Key words:

Village, Indigenous context, Physical-spatial structure, Rural tourism, Tourism development

Copyright © 2024, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

1. Introduction

P

aying attention to the physical-spatial structure and strengthening them in the rural environment is one of the most sig-

nificant aspects of leisure time in tourism development. In other words, the village's physical-spatial factors directly affect each person's mental impression, so each person has a different mental image of that rural place according to his or her mental background. It is justified given the relationship between the structure of the village and the cultural, historical, and social backgrounds of each per-

* Corresponding Author:

Jamaledin Mahdi Nejad, PhD

Address: Department of Architecture, Faculty of the Architecture and Urban Engineering, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran. Iran.

Tel: +98 (912) 1580343

E-mail: Mahdinejad@sru.ac.ir

son from that particular place. In other words, tourists are looking for emotional memories, feelings, and symbols that, in combination with each other, create a general and lasting personal experience in them. The physical-spatial structure evokes the meanings of belonging and dependence to a socio-cultural and climatic situation in each rural texture and creates a special experience and perception in the minds of tourists, and makes them willing to visit that place continuously. In this regard, the province managers have tried to give more attention to identifying villages with the necessary potential to attract tourists. However, the lack of clear and specific criteria for each rural area due to its specific physical-spatial texture sometimes makes it difficult to develop and implement long-term plans. Hence, it is essential to identify physical-spatial factors and criteria in line with tourism development in vernacular villages.

2. Methodology

Given the questions raised, the present study is exploratory and a descriptive survey in terms of the data collection method. It was conducted as follows. First, using library studies and tools such as slips, tables, and forms, the existing knowledge about the physical-spatial components affecting tourism development was organized and classified using the content analysis method. Then, the data collected from the previous steps were categorized through the objective and content table. This table includes the primary components and indicators of the visual organization to improve the physical image. After approving the goals and concepts extracted, these goals were turned into the research question. The result of this process was presented in a table in the form of concepts (contents), examples (questions), and objectives (items). The face and content validities of the prepared questionnaire were confirmed through an interview with five professors of the architectural and rural experts' group. To examine the construct validity of the research questionnaire, a statistical population including 250 rural and tourism experts and, professors, and architecture students was used. Using the virtual reality system, the environment of the five studied villages was simulated and displayed for them in the form of a virtual tour. The obtained data were analyzed through exploratory factor analysis in SPSS software.

3. Results

The interpretation of the given matrix shows that nine factors can be defined. The first factor, which is the first class of respondents, includes 20 items, the second factor includes 13 items, the third factor includes seven items,

the fourth factor includes three items, the fifth factor includes four items, the sixth and eighth factors include four items, the seventh factor includes three items, and the ninth factor includes three items. The results of Pearson's correlation coefficient show a positive and significant relationship between 9 physical-spatial factors and the variable of tourism development. Among physical-spatial factors, the highest correlation is related to comfort and infrastructure factors, decorative elements, and architectural style, with a correlation coefficient of 0.625. Then, the regression analysis results showed that the tourism development variable correlates with all nine physical-spatial factors at a rate of 0.990. Based on the adjusted coefficient of determination, 97.9% of the changes in village tourism development are explained by the linear combination of changes in independent physical-spatial variables.

4. Discussion

The results revealed that 9 factors of physical and environmental quality, spatial organization and permeability, decorative elements and architectural style, welfare and infrastructure facilities, climatic compatibility, greenery and natural scenery, cultural and religious centers, physical comfort, identity, and personality of the place are effective in the development of tourism in rural areas. In other words, the village's physical-spatial factors directly affect each person's mental impression, so each person has a different mental image of that rural place based on his or her mental background. It is justified, given the relationship between the structure of the village and the cultural, historical, and social backgrounds of each person from that particular place. In other words, tourists are looking for emotional memories, feelings, and symbols that create a general and lasting personal experience in combination with each other. The physical-spatial structure that evokes the meanings of belonging and dependence to a socio-cultural and climatic situation in each rural texture creates a special experience and perception in the minds of tourists and makes them willing to visit that place continuously.

5. Conclusion

The results indicated that the structure and texture of the villages studied in this study have been created based on the geographical location in the heart of the mountain and in line with the climate, virgin nature, and natural bed. These villages are suitable places for tourism development thanks to their potential and natural potential, climatic characteristics, interesting ecological landscapes, and various natural attractions. Using special native materials compatible with the climate, adding tangible and

visual components of the space, including plant diversity through the planting of suitable species compatible with the climate of the region, using native and resistant plants in the mental and spiritual conditions of the space have led to the formation of physical-spatial patterns compatible with the climatic conditions of the region, which has always paved the way for any planning in these regions in different parts of tourism since if tourists select a specific destination and come back satisfied with their travel experience, they will undoubtedly encourage their friends and family to travel to that destination and the desire of tourists to visit that destination again will increase.

Acknowledgments

This work is based upon research funded by iran national science foundation (INSF) under project NO. 99026205

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

شناسایی مؤلفه‌های کالبدی - فضایی بافت روستاهای با ارزش بومی مبتنی بر توسعه گردشگری (مورد مطالعه: روستاهای کوهپایه‌ای غرب استان مازندران)

* جمال‌الدین مهدی‌نژاد^۱، علی شرقی^۲، فائزه اسدپور^۳

- ۱- استاد تمام، گروه معماری، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.
- ۲- دانشیار، گروه معماری، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.
- ۳- دانشجوی دکتری معماری، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۱۱ تیر ۱۴۰۲
تاریخ پذیرش: ۱۶ آذر ۱۴۰۲

روستاهای با بافت تاریخی و بومی استان مازندران از مناطق مستعد توسعه گردشگری ایران محسوب می‌شود و به دلیل برخورداری از جاذبه‌های متعدد طبیعی، فرهنگی و تاریخی مورد بازدید روزافزون شهرنشینان قرار می‌گیرند و سالانه پذیرای حجم بالای سرریز گردشگران در استان هستند. اما گاهی بی‌برنامگی و عدم توجه مسئولین و ساکنین به قابلیت‌های موجود و همچنین ورود افراد مهاجر در روستاهای مقصد گردشگری موجب شده تا محدودیت‌هایی متعدد کالبدی - فضایی در این مناطق ایجاد گردد که در این راستا شناسایی عوامل و معیارهای کالبدی - فضایی در راستای توسعه گردشگری این روستاها امری ضروری است. پژوهش حاضر از لحاظ ماهیت، اکتشافی و از حیث بررسی داده‌ها، تجربی - پیمایشی است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل ۲۵۰ نفر از متخصصین است که با استفاده از سیستم واقعیت مجازی، محیط ۵ روستای شبیه‌سازی شده در قالب تور مجازی برای آن‌ها به نمایش گذاشته شده و سپس با استفاده از پرسش‌نامه پژوهشگر ساخت، مورد پرسشگری مستقیم قرار گرفتند. اطلاعات جمع‌آوری شده، با استفاده از نرم‌افزار SPSS و از طریق تحلیل عامل اکتشافی، همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داده است: ۹۷/۹ درصد از تغییرات توسعه گردشگری توسط عامل‌های کالبدی - فضایی شامل: کیفیت کالبدی - محیطی، سازمان فضایی و نفوذپذیری، عناصر تزئینی و سبک معماری، امکانات رفاهی و زیربنایی، سازگاری اقلیمی، سرسبزی و مناظر طبیعی، مراکز فرهنگی و مذهبی، آسایش کالبدی، هویت و شخصیت مکان، تبیین شده است. که عامل‌های کیفیت کالبدی - محیطی، سازمان فضایی و نفوذپذیری به ترتیب با ضریب تأثیر ۰/۶۷۴ و ۰/۳۴۸ بیشترین تأثیر را در توسعه گردشگری روستاها دارند.

کلیدواژه‌ها:

روستا، بافت بومی،
ساختار کالبدی - فضایی،
گردشگری روستایی،
توسعه گردشگری

مقدمه

روستایی، نقش مهمی را در تجدید حیات روستاها، ایجاد اشتغال و درآمد، حفاظت از میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی ایفا می‌کند (Rezvani, 2008). از جمله عوامل مهمی که در توسعه گردشگری در نواحی روستایی مؤثر است، عوامل کالبدی - فضایی است که در ادراک ساکنان محلی و توسعه گردشگران بسیار مؤثر است. درواقع فرم فیزیکی مکان‌های گردشگری و فضاهای جذاب از منظر زیبایی‌شناختی و ایجاد تجربه‌های متنوع و نمایش فرهنگ خاص آن منطقه باعث کشش و جذب گردشگران می‌شود، چراکه همواره در مکان‌های گردشگری، رفتار فضایی با ساختار فضایی به‌صورت متقابل به یکدیگر وابسته هستند (Scerri et al., 2016). وجود مذهب، اقلیم، فرهنگ، فناوری و نفوذ بیگانگان در مناطق روستایی (Mahdinejad & Asadpour, 2020) سبب تفاوت آثار معماری و جذاب بودن آن‌ها برای گردشگران می‌گردد (Farajirad

بافت‌های روستایی به دلیل پیوندهای گسترده با بسترهای طبیعی و تاریخی، دارای ارزش‌های تاریخی، فرهنگی و طبیعی هستند، و به‌عنوان جزئی از میراث زنده بشری و سرمایه ملی و هویت تاریخی - فرهنگی سرزمین، حفظ و نگهداری از آن‌ها دارای اهمیت قابل توجهی است. محیط با ساختار مناسب، یکی از شاخص‌ها و ملاک‌های اساسی در انتخاب مقصدهای گردشگران است. به همین جهت، موضوع مهمی که امروزه در برنامه‌ریزی برای نواحی روستایی اهمیت بسیاری دارد، بررسی ساختار یک محیط گردشگری است (Sojasi Gheydari & Sadeghloo, 2016). درواقع گردشگری روستایی به‌عنوان یکی از زیرشاخه‌های صنعت گردشگری، فعالیت‌های تفریحی - اجتماعی محسوب می‌شود که با توجه به ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی موجود در مناطق

* نویسنده مسئول:

دکتر جمال‌الدین مهدی‌نژاد

نشانی: تهران، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، گروه معماری.

تلفن: ۱۵۸۰۳۴۳ (۹۱۲) +۹۸

پست الکترونیکی: Mahdinejad@sru.ac.ir

(Eftekharian, 2012)، به‌طوری‌که افزایش کیفیت ساختار فضاهایی که در پیش‌روی گردشگران است منجر به تقویت حس مباهات و افتخار جامعه محلی و افزایش رضایت‌مندی و تداوم حضور گردشگران گشته و زمینه لازم را برای تشویق مدیران و برنامه‌ریزان جهت ارائه خدمات بیشتر و با کیفیت مطلوب‌تر در پی خواهد داشت (Sojasi Gheydari & Sadeghloo, 2016; Kakavand et al., 2013; Rezvani et al., 2017).

از این‌رو، روستاهای با بافت تاریخی و بومی استان مازندران نیز از مناطق مستعد توسعه گردشگری ایران محسوب می‌شود و به دلیل برخورداری از جاذبه‌های متعدد (طبیعی و فرهنگی - تاریخی) و همچنین توسعه شبکه ارتباطی و ... (به‌عنوان مقصد گردشگری) مورد بازدید روزافزون شهرنشینان قرار می‌گیرند و سالانه پذیرای حجم بالایی سرریز گردشگران در استان هستند که تجربه گردشگری در آن‌ها، امکان بازگشت مجدد گردشگران را تضمین می‌نماید. اما باوجود قابلیت‌های متعدد گردشگری، بی‌برنامگی و عدم توجه مسئولین و ساکنین به قابلیت‌های موجود و همچنین ورود افراد مهاجر در روستاهای مقصد گردشگری، موجب شده تا محدودیت‌های متعدد کالبدی - فضایی در این مناطق ایجاد گردد، این محدودیت‌ها شامل: ضعف شبکه معابر روستایی و مشکل برق و روشنایی معابر و عدم تجهیز و بهسازی آن، گسترش ساخت‌وسازهای غیربومی و ناسازگاری کاربری‌ها در سطح روستا، فقدان خدمت رفاهی و تجهیزاتی از جمله: فقدان بازارچه گردشگری در کانون‌های مستعد گردشگری و کمبود فضاهای اقامتی برای اقامت شبانه‌روزی مسافران، سرویس‌های بهداشتی و پارکینگ، فرسودگی و یا عدم استحکام سکونتگاه‌ها و کم‌توجهی به مرمت و بازسازی آن، دخل و تصرف در مناظر طبیعی روستا، گسترش روند عدم استفاده از مصالح بومی و استفاده از مصالح ناهمگون در ساختار بناها و ... است. لذا این مشکلات در روستاهای مورد مطالعه این تحقیق که در پهنه کوهپایه غرب استان مازندران واقع شدند، موجب شده حضور گردشگران و تمایل آن‌ها برای بازدید کم گردد. در این راستا مدیران استانی سعی داشته‌اند به شناسایی روستاهایی با پتانسیل‌های لازم به‌منظور جذب گردشگر توجه بیشتری شود، اما گاهی عدم معیارهای معلوم و مشخص برای هر منطقه روستایی با توجه به بافت کالبدی - فضایی خاص خود، راه را برای تدوین برنامه‌ریزی بلندمدت و اجرای آن، با مشکل مواجه کرده است از این حیث، شناسایی عوامل و معیارهای کالبدی - فضایی در راستای توسعه گردشگری در روستاهای با بافت بالارزش بومی می‌تواند کارگشا باشد. لذا با توجه به موارد ذکرشده، سوالات زیر برای انجام پژوهش مطرح می‌گردد.

۱- مؤلفه‌ها و شاخص‌های کالبدی - فضایی بافت روستایی مؤثر بر توسعه گردشگری کدام است؟

۲- الگوهای ذهنی متخصصین از عوامل کالبدی - فضایی بافت

روستایی مؤثر بر توسعه گردشگری کدام‌اند؟

۳- چگونه هر یک از عوامل کالبدی - فضایی بافت روستایی موجب توسعه گردشگری روستاهای مورد مطالعه می‌شود؟

مروری بر ادبیات موضوع

روستا

واژه روستا شامل ده یا قریه‌ای است که همراه با مزارع و باغات و پوشش طبیعی اطراف آن است که ساکنان آن زارع، برزگر، کشاورز و دامدار بوده که با بهره‌وری از فضاهای معیشتی در آن زندگی می‌کنند (Rezvani, 2003). در تعریفی دیگر، روستا یک واحد جغرافیایی است که در آن پدیده‌های اجتماعی و طبیعی به‌طور چشمگیری درهم آمیخته‌اند (Mahdavi, 2012)، همچنین به‌عنوان یک واحد اقتصادی شرایط بالقوه خودکفایی را نیز در خود دارد (Rezvani, 2003).

بافت بومی روستا

بافت بومی روستا، مجموعه‌ای از فضاها و ساختمان‌های مختلف روستایی است که در طول زمان و بر اساس پیشینه محیطی، فرهنگی، فناوری و تاریخی که در آن وجود داشته تکامل یافته است. در این بافت‌ها فضاها و بناهایی وجود دارد که دارای ارزش معماری و تاریخی است.

گردشگری و توسعه گردشگری

لغت گردشگری از لغت لاتین تور گرفته شده و به معنی دور زدن، رفت‌وبرگشت بین مبدأ و مقصد و یا چرخش در آن است. در مفهوم دقیق‌تر گردشگری عبارت است از تمامی فعالیت‌های شخصی که مسافرت کرده و در مکانی خارج از محیط معمول به مدت کمتر از یک سال متوالی، به‌منظور استراحت، تجارت یا اهداف دیگر اقامت کند (Arbabsyan et al., 2014). این نوع از فعالیت به‌عنوان ستون فقرات توسعه اجتماعی و اقتصادی کشورها از مهم‌ترین پدیده‌های اجتماعی - اقتصادی قرن بیست و یکم است (Mayer & Vogt, 2016; Ridderstaat et al., 2013). توسعه گردشگری به معنی برنامه‌ریزی استراتژیک محلی و ملی ادغام‌شده در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی برای منطقه گردشگری‌پذیر است.

گردشگری روستایی

گردشگری روستای شامل هر نوع فعالیت تفریحی و گذران اوقات فراغت است با خدماتی از قبیل غذا، محل اقامت و محصولات محلی از ساکنان محلی در مکانی که از نظر قوانین و مقررات جاری کشور یا از نظر ماهیت اقتصادی و فرهنگی روستا محسوب می‌شود (Roknaddin Eftekhari & Ghaderi, 2002).

گردشگری روستایی به تمامی فعالیت‌ها و خدماتی گفته می‌شود که توسط کشاورزان، مردم و دولت‌ها، برای تفریح و استراحت و گردشگران و همچنین جذب گردشگران به نواحی روستایی ارائه می‌شود (Rezvani, 2008) و به‌عنوان یکی از زیرشاخه‌های صنعت گردشگری، فعالیتی تفریحی و ترکیبی از مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مناطق روستایی محسوب می‌شود (Wang & Chen, 2015)؛ به‌طوری‌که قابلیت فراوانی در پویایی بخشیدن به توسعه اقتصادی-اجتماعی از طریق کاهش بیکاری، ایجاد درآمد و ارتقای سطح رفاه جامعه محلی و به‌تبع آن کاستن از چالش‌های توسعه روستایی دارد (Dwyer et al., 2017).

پیشینه تحقیق

صنعت گردشگری یکی از اصلی‌ترین عوامل در توسعه اقتصادی کشورهای درحال‌توسعه است (Kozhokulov et al., 2019). بیشتر کشورها نقش گردشگری را در رشد اقتصادی و پیشرفت اجتماعی به رسمیت شناخته‌اند و در تلاش‌اند تا از طریق گسترش قابلیت گردشگری بیکاری، کمبود ارز خارجی و سطح پایین سرانه درآمد را بهبود بخشند (Farshidfar & Pourkhiz, 2014). کشور ایران نیز به دلیل دارا بودن فرصت‌های متنوع و متعدد گردشگری از جمله، بناهای تاریخی، صنایع دستی، مناظر زیبای طبیعی، حیات‌وحش و گستره اقلیمی در فهرست کشورهای سطح اول جهان در زمینه صنعت گردشگری قرار دارد (Hosseini et al., 2017). از نظر کردوانی و موردغفاری (۲۰۱۱) محدوده بافت‌های تاریخی و قدیمی به علت وجود جاذبه‌های نوستالژیک، معماری، فرهنگی و بناهای ارزشمندی که نمادی از شرایط اقتصادی، اعتقادی و اجتماعی آن دوران است از مقاصد مهم گردشگری به شمار می‌آید، از این حیث در صنعت گردشگری نقش مناطق روستایی به‌عنوان میراث طبیعی و تاریخی از اهمیت فراوانی برخوردار است. توسعه گردشگری در مناطق روستایی که از قابلیت طبیعی، زیباشناختی و زیست‌محیطی مطلوب برخوردار هستند می‌تواند تقویت‌کننده اقتصاد روستاها و عامل توسعه اجتماعی و فرهنگی و زیست‌محیطی باشد (Haji Nejad et al., 2016). گردشگری روستایی دربرگیرنده جریانی از سرمایه، انسان، فرهنگ و سرزمین با ظرفیت گردشگری و فراغت و کنش متقابل میان آن‌ها است (Briedenhann & Eugenia, 2004) که به‌واسطه پیوندها و تعاملاتی که با محیط‌زیست و جاذبه‌های طبیعی و جوامع محلی برقرار می‌کند، پیامدهای قابل‌توجهی را در ابعاد مثبت و منفی در محیط انسانی و طبیعی بر جای می‌گذارد (Asheri & Khodayari Khosro, 2017) به‌طوری‌که از نظر کاستن‌هزار^۱ و همکاران (۲۰۱۸) یکی از دلایل اصلی انتخاب روستاگردی توسط مردم شهر، رهایی از استرس زندگی شهری و دستیابی به آرامش زندگی روستایی بوده است. مطالعه بورقانی و همکاران

(۲۰۱۳) شاخص‌های مؤثر در توسعه گردشگری مناطق روستایی را شامل: (شاخص‌های فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی، مدیریتی و محیطی را معرفی کرده‌اند که از نظر سازمان جهانی گردشگری (UNWTO, 2021) می‌تواند نقش مهمی در تجدید حیات روستاها، ایجاد اشتغال و درآمد، حفاظت از میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی و درنهایت توسعه یکپارچه و پایدار روستایی ایفا کند. از نظر پولو^۲ (۲۰۱۰) و پولو و همکاران (۲۰۱۶)، توسعه فعالیت گردشگری روستایی برای بهبود توسعه مناطق روستایی بسیار مناسب است چراکه از نظر دوایر^۳ و همکاران (۲۰۱۷) موجب کاهش بیکاری، ایجاد درآمد و ارتقای سطح رفاه جامعه محلی و به‌تبع آن کاستن چالش‌های توسعه روستایی می‌گردد. هرچند در این راستا مطالعات آلمیدا^۴ و همکاران (۲۰۱۵) و (۲۰۲۱)؛ سومریو و استروزی^۵ (۲۰۱۹)؛ کوژوکولوف^۶ و همکاران (۲۰۱۹)؛ لیو و لی^۷ (۲۰۱۸)؛ مالدونادو و کاستدیو^۸ (۲۰۲۰)؛ میکاییلوف^۹ و همکاران (۲۰۱۹)؛ نونکو و گورسوی^{۱۰} (۲۰۱۲)؛ پیکرین^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۸)؛ شیه و دو^{۱۲} (۲۰۱۶)؛ ترونک^{۱۳} و همکاران (۲۰۱۴) آثار گردشگری را موردبررسی قرار داده‌اند که همه آن‌ها معتقد هستند؛ در هنگام ایجاد و گسترش صنعت گردشگری در یک مقصد، نباید تأثیرات منفی را نادیده گرفت. به اعتقاد لیو و فنگ^{۱۴} (۲۰۱۹)؛ فلتچر^{۱۵} (۲۰۱۹)؛ دیاز-پارا و جوور^{۱۶} (۲۰۲۰) در برخی از مواقع گردشگری روستایی بر تأثیر بیش‌ازحد گردشگری بر محیط زیست‌بوم محلی و نارضایتی ساکنان محلی تمرکز دارند و موجب آسیب‌های زیست‌محیطی، کاهش منابع محلی و بارگذاری بیش‌ازحد زیرساخت‌ها است مطالعه لیو و همکاران (۲۰۲۰) و طاهری‌نژاد (۲۰۲۱) نشان داده است؛ بین مؤلفه‌های کالبدی با توسعه گردشگری ارتباط معناداری وجود دارد که از نظر قدیری معصوم و همکاران (۲۰۱۲) توسعه گردشگری موجب تغییرات مثبت و منفی متفاوتی در بعد کالبدی روستاها می‌گردد. از نظر آیتی و همکاران (۲۰۱۵) این عوامل کالبدی است که شاخص‌های ذهنی گردشگر را می‌سازد و همین شاخص‌ها مبنای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در سفر یک گردشگر را فراهم می‌آورند. از آنجایی‌که از نظر یانگ و چن^{۱۷}

2. Polo
3. Dwyer
4. Almeida
5. Comerio & Strozzi
6. Kozhokulov
7. Liu & Li
8. Maldonado & Custodio
9. Mikayilov
10. Nunkoo & Gursoy
11. Pickering
12. Shih & Do
13. Truong
14. Liu & Feng
15. Fletcher
16. Diaz-Parra & Jover
17. Yang & Chen

1. Kastenholz

(۲۰۱۸) الگوی ساخت جوامع روستایی بازنمایی مورفولوژیکی، تکامل فضایی، بازسازی صنعتی و سازمان‌دهی مجدد اجتماعی سیستم منطقه‌ای روستایی است لذا به اعتقاد **سلیمانی و همکاران (۲۰۲۰)** حفظ، نگهداشت و احیای بافت‌های سنتی بازارش و در نتیجه توسعه کالبدی روستاها، نیازمند فرایندی منظم از برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری و اجرا است و سبب توسعه کالبدی و گردشگری می‌شود. لذا با بررسی نظرات و تحقیقات پیشین می‌توان فرایند توسعه گردشگری در روستاها را مطابق **تصویر شماره ۱** تفسیر کرد.

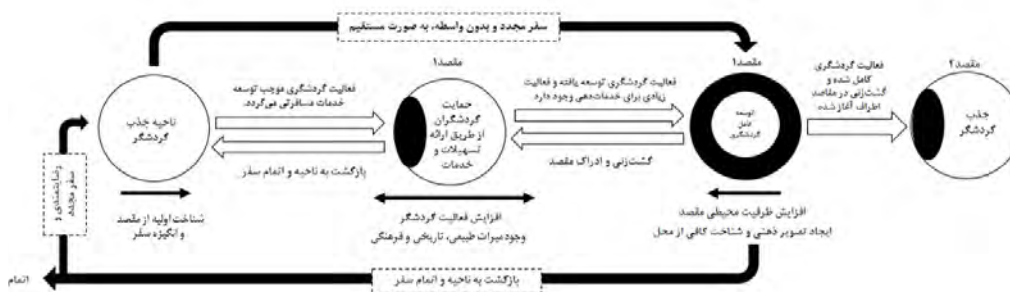
با توجه به **تصویر شماره ۱**، شناخت نسبی و اولیه از مقصد گردشگری موجب می‌شود تا حس کنجکاوی و علاقه فرد، برای شناخت دقیق‌تر و حضور فیزیکی در محل بیشتر گردد، در این مرحله گردشگری با سفر تعداد محدودی از گردشگران آغاز شده و فعالیت‌های گردشگری افزایش می‌یابد. سپس تعداد گردشگران افزایش یافته و معمولاً گردشگران با مدت اقامت کوتاه‌تر اما با تعداد نفرت بیشتری به مکان مقصد می‌آیند. در چنین وضعیتی سرمایه‌گذاران و مسئولان و مردم محلی شروع به تأمین خدمات و امکانات تخصصی گردشگری در محل می‌کنند به‌طوری‌که، میزان گردشگران ورودی و چرخه گردشگری در مقصد گردشگری، وابسته به وجود واحدهای اقامتی و شرایط رفاهی در مقصد است. از این حیث در مقصد گردشگری، اقامتگاه‌ها و هتل‌ها و مکان‌هایی برای غذا خوردن احداث می‌شود، حتی مردم محلی نیز مشارکت کرده و خانه‌های خود را به محلی برای اقامت تبدیل می‌کنند. بنابراین فراهم آوردن امکانات گردشگری، امکانات بعدی را با خود به همراه می‌آورد و جذب یک گردشگر سبب جذب گردشگرهای بعدی می‌گردد. از آنجایی که تسهیلات و خدمات افزایش می‌یابد، تعداد گردشگران به اندازه‌ای خواهد شد که پیامدهای مثبت و منفی برای مقصد به همراه دارد، در این حالت خدمات‌رسانی به گردشگران به صورت رسمی صورت می‌گیرد و اجتماع، به تدریج خود را با فعالیت‌های گردشگری و حضور گردشگران تطبیق می‌دهد و گردشگر نیز تحت تأثیر قابلیت‌های محیطی، فرهنگی و تاریخی محل قرار گرفته و حتی از ابتدای ورود به محل، تعاملات فرهنگی بین مهمانان و میزبانان آغاز می‌شود. ظواهر، رفتارها

و تقاضاهای گردشگران، تأثیراتی در جامعه میزبان گذاشته و گردشگران خواه‌ناخواه تحت تأثیر فرهنگ جامعه میزبان خود قرار می‌گیرند. همچنین وجود بناهای ارزشمند و تاریخی، قابلیت‌های محیطی مقصد، موجب افزایش حس کنجکاوی و گشت‌زنی بیشتر گردشگر در محل شده و مدت‌زمان حضور آن‌ها در محل بیشتر می‌شود و این‌گونه شناخت نسبی اولیه به شناخت کافی از محل تبدیل شده و تصویری منحصربه‌فرد از محل، در ذهن گردشگران نقش می‌بندد. در چنین شرایطی گردشگران با خاطره‌هایی که از محیط دارند، قادر خواهند بود بر دیگران تأثیر گذارند، حتی پس از اتمام سفر به واسطه شناخت از محل و افزایش حس رضایتمندی از مکان، مجدد به آن مقصد سفر نموده و گاه گردشگران دیگری را نیز با خود همراه می‌کنند. لذا با توجه به اینکه ظرفیت محیطی مقصد اول، افزایش یافته و گردشگری به‌طور کامل در محل، توسعه یافته، تمایل گردشگران به بازدید از محل‌های اطراف مقصد گردشگری افزایش می‌یابد و شروع به امتداد سفر در مقاصد مجاور مقصد اول می‌کنند. در این راستا سرمایه‌گذاری در ناحیه جذب گردشگر زیاد شده و توجه مسئولین به ایجاد تسهیلات و خدمات رفاهی و بهبود زیرساخت‌ها در کل ناحیه بیشتر می‌گردد.

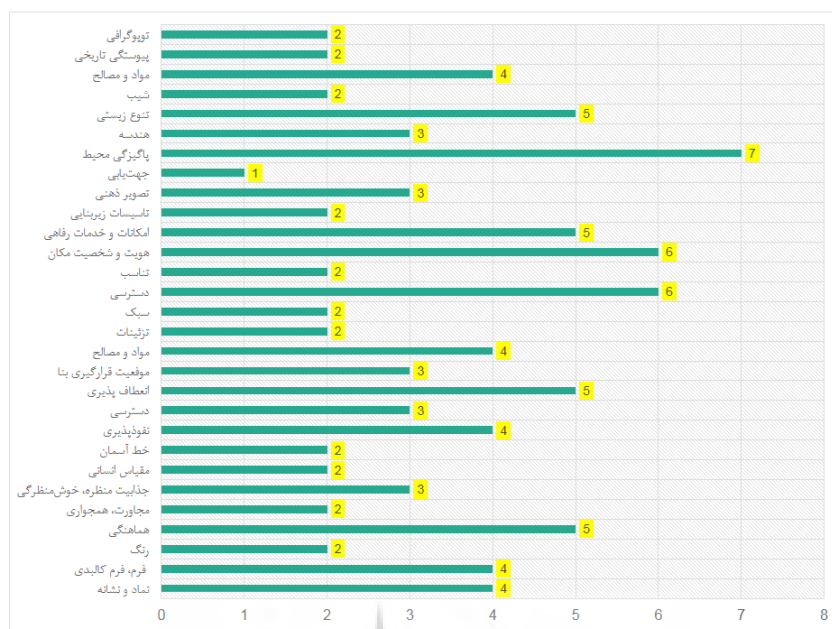
روش‌شناسی تحقیق

با توجه به سؤالات مطرح‌شده، پژوهش حاضر از لحاظ ماهیت، اکتشافی و از حیث بررسی داده‌ها، تجربی - پیمایشی است که به شرح زیر قابل انجام است.

در بخش تحلیل محتوا با مطالعات کتابخانه‌ای و از طریق ابزارهایی مانند فیش، جدول و فرم، به سازمان‌دهی و طبقه‌بندی دانش موجود پیرامون مؤلفه‌های کالبدی - فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری، عمل شد که با بررسی‌های انجام‌شده، شاخص‌های کالبدی - فضایی مطابق **تصویر شماره ۲** استخراج شدند و سپس در ۴ بعد کارکردی - عملکردی، ادراکی - شناختی، بصری - زیبایی‌شناختی، طبیعی - زیستی دسته‌بندی شدند (**تصویر شماره ۳**).

تصویر ۱. مدل مفهومی فرایند توسعه گردشگری روستایی. منبع: نگارندگان، ۱۴۰۲

تصویر ۲. فراوانی شاخص‌های استخراج‌شده از بررسی نظریات، رویکردها و پیشینه مرتبط با متغیر وابسته و مستقل پژوهش. منبع: نگارندگان، ۱۴۰۲

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۳. ابعاد و شاخص‌های مرتبط با ساختار کالبدی - فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری روستایی. منبع: نگارندگان، ۱۴۰۲

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تأیید اهداف و مفاهیم مستخرج، این اهداف به‌صورت مصداقی به سؤال پژوهش تبدیل شدند. نتیجه این فرایند در جدولی در قالب، مفاهیم (محتواها) و مصادیق (سؤالات) و اهداف (گویه‌ها) تهیه شد که در این مرحله، ۹۴ سؤال به‌عنوان سؤالات تحقیق، تدوین گردید. باید خاطر نشان کرد که پس ادغام برخی از اهداف به علت عدم انتقال مفهوم مناسب در نهایت، ۸۷ سؤال به تأیید نهایی رسید. پاسخ آزمودنی‌ها به سؤالات به شکل طیف لیکرت، شامل خیلی موافقم (۴)، موافقم (۳)، مخالفم (۲) و خیلی مخالفم (۱)

سپس داده‌های گردآوری‌شده از مراحل قبلی از طریق جدول هدف و محتوا دسته‌بندی شدند. به این صورت که؛ این جدول شامل پیوستارهای اصلی و مؤلفه‌ها و شاخص‌های کالبدی - فضایی مؤثر بر توسعه گردشگری است. پس از تدوین مؤلفه‌ها، این جدول، در اختیار متخصصین و اساتید دانشگاه‌ها (۵ نفر متخصص) قرار گرفت. مؤلفه‌ها و زیرمجموعه آن‌ها در جلسه‌ای حضوری موردبررسی قرار گرفته شد. برخی از اهداف به علت عدم مشخص بودن مؤلفه سرگروه، حذف شد. پس از

نظر دلاور (۲۰۰۷) برای پیشگیری از نتیجه‌گیری‌های غلط به دلیل سوگیری احتمالی محقق، بهتر است که از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شود در واقع به جای اینکه محقق شرکت‌کنندگان را انتخاب نماید، افراد به صورت داوطلبانه خودشان وارد مطالعه می‌شوند. حجم نمونه نیز با توجه به نظر کلاین^{۱۸} در تحلیل عامل اکتشافی برای هر متغیر ۱۰ تا ۲۰ نمونه لازم است (Kline, 2010) و از آنجایی که هویی‌سل^{۱۹} (۲۰۰۸) و هولتر^{۲۰} (۱۹۸۳) برای این تحقیقات، حجم نمونه را حداقل ۲۰۰ نفر در نظر گرفتند، از این رو جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۵۰ نفر متخصص است که به صورت خوشه‌ای تصادفی در نظر گرفته شدند. همچنین کفایت نمونه‌گیری مطابق جدول شماره ۲، از طریق آزمون KMO سنجیده شد و حجم ۲۵۰ نفر به تأیید رسید. که با استفاده از سیستم واقعیت مجازی، محیط ۵ روستای مورد مطالعه شبیه‌سازی شده و در قالب تور مجازی، برای افراد شرکت‌کننده در مصاحبه نمایش داده شده است، سپس با استفاده از پرسش‌نامه پژوهشگر ساخت مورد پرسشگری قرار گرفتند (تصاویر شماره ۳، ۴ و ۵).

مطابق تصویر شماره ۴-الف، به علت گستردگی پهنه کوهپایه‌ای غرب استان مازندران که شامل مناطق کوهپایه‌ای شهرستان نور، نوشهر، چالوس، تنکابن و رامسر است، روستاهای مورد مطالعه به روش غیر تصادفی هدفمند شامل: روستای پیمط (پیمد)، لُس (لوس)، کُپ از مناطق کوهپایه‌ای شهرستان نور و روستای لاشک، کندلوس از مناطق کوهپایه‌ای شهرستان نوشهر، انتخاب شده است. از آنجایی که شبیه‌سازی می‌بایست از روستاهایی انجام می‌شد که به‌طور مناسبی ساختار بافت بومی را برای جامعه آماری نشان دهد و اطلاعات تصویری کامل‌تری را متناسب با سؤالات پرسش‌نامه برای افراد نمایش دهد. لذا با مشاهدات عینی از مناطق انتخاب‌شده، مشخص شد که علی‌رغم گذشت زمان، بافت بومی روستاهای منتخب برخلاف سایر روستاهای این مناطق حفظ شده است، از این رو گزینه بهتری برای شبیه‌سازی تور مجازی بوده‌اند.

18. Kline

19. HOE SL

20. Hoelter

است. گزینه متوسط به علت تعدد نظرات مخاطبین در این طیف، حذف گردید تا نتایج به واقعیت نزدیک‌تر بوده و افراد با دقت بیشتری به سؤالات پاسخ دهند. همچنین قابل ذکر است که برای تحقیقات مبتنی بر روش تحلیل عامل R در پژوهش‌های مشابه انجام‌شده توسط مهدی‌نژاد و همکاران (۲۰۱۹)، طاهرطلوع و همکاران (۲۰۲۲) از طیف لیکرت چهارگزینه‌ای مطابق با این پژوهش استفاده شده است. روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه تهیه‌شده از طریق مصاحبه با ۵ تن از اساتید گروه معماری و روستایی به تأیید رسید و برای بررسی اعتبار سازهای پرسش‌نامه از طریق تحلیل عامل اکتشافی با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. با استفاده از این روش، مؤلفه‌های اصلی مورد تحلیل واقع شده و میزان اشتراکات هر مؤلفه با مؤلفه‌های دیگر به روش واریماکس به دست آمده و سپس به خلاصه‌سازی دامنه وسیعی از داده‌ها پرداخته شده و در نهایت، در قالب ماتریس‌های عاملی، بیان می‌شوند. جهت پایایی، ۸۷ سؤال پرسش‌نامه از روش همسانی درونی، آلفای کرونباخ استفاده گردید. که پس از توزیع ۷۰ پرسش‌نامه در مرحله پیش‌آزمون در میان نمونه آماری، ۷۳ سؤال با مقدار پایایی ترکیبی که برابر با ۰/۹۴۴ است و این مقدار بالاتر ۰/۷ بوده است، لذا ابزار اندازه‌گیری طراحی‌شده از پایایی بالایی برخوردار است (جدول شماره ۱). پس از تأیید روایی صوری و محتوایی و همچنین اعتبار سازهای و پایایی پرسش‌نامه، جهت تبیین ارتباط متقابل هر یک از عامل‌های شناسایی‌شده با متغیر توسعه گردشگری، ضریب همبستگی پیرسون برای هر زوج از عامل‌ها و متغیر مربوطه محاسبه گردید. پس از اطمینان از معناداری ارتباط میان آن‌ها، از طریق روش تحلیل رگرسیون میزان تأثیر عامل‌های کالبدی - فضایی به‌عنوان متغیرهای مستقل بر عامل توسعه گردشگری به‌عنوان متغیر وابسته، بررسی شد.

مطابق جدول شماره ۲ جامعه آماری این پژوهش شامل متخصصین حوزه روستایی و گردشگری و اساتید و دانشجویان رشته معماری از دانشگاه‌های، تربیت دبیر شهید رجایی تهران، علم و صنعت ایران، دانشگاه تربیت مدرس و خوارزمی و همچنین ادارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و میراث فرهنگی و گردشگری در سطح استان مازندران است که با توجه به

جدول ۱. مقدار آلفای کرونباخ پرسش‌نامه.

آلفای کرونباخ	تعداد سؤالات	تعداد پاسخ‌دهندگان
۰/۹۴۴	۷۳	۷۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۲. اطلاعات جمعیت‌شناختی و توصیفی افراد شرکت‌کننده در مصاحبه.

اطلاعات جمعیت‌شناختی و توصیفی	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۱۰۴
	مرد	۱۴۶
بازه سنی	۲۰ تا ۳۰ سال	۱۲۷
	۳۰ تا ۴۰ سال	۵۹
	۴۰ سال به بالا	۶۴
سطح تحصیلات	دکتری	۴۱
	دانشجوی دکتری	۶۳
	دانشجوی کارشناسی ارشد	۹۱
	کارشناسی ارشد	۳۱
	پایین‌تر از کارشناسی ارشد	۲۴
شغل	استاد، عضو هیئت‌علمی حوزه روستایی-گردشگری	۲۶
	کارمند ادارات حوزه گردشگری و روستایی*	۳۲
	استاد، عضو هیئت‌علمی رشته معماری	۷۹
	دانشجوی رشته معماری	۱۱۳

*کارمند ادارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ایران و سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری در سطح استان مازندران

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۴. الف) ارتفاعات غرب استان مازندران، ب) موقعیت مکانی روستاهای مورد مطالعه و تصاویر آن‌ها. منبع: نگارندگان، ۱۴۰۲

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

است تا مخاطبین، هنگام دیدن محتوا احساس کنند با چشمان خود، ناظر محیط هستند. در مرحله پردازش، تصاویر چشم‌ماهی برداشت شده در نرم‌افزار تور مجازی و واقعیت مجازی شبیه‌سازی شده است (تصاویر شماره ۵ و ۶).

قابل ذکر است تور مجازی ایجادشده از روستاهای مورد مطالعه که از طریق دوربین Theta V به‌صورت ۳۶۰ درجه در مسیر حرکتی مشخص، برداشت شده است که ارتفاع ناظر بر اساس ارتفاع استاندارد جامعه آماری، ۱۷۰ سانتی‌متر در نظر گرفته‌شده

تصویر ۵. نمونه‌ای از تصاویر چشم ماهی برداشت‌شده از روستاهای مورد مطالعه شامل: (الف) روستای کندلوس، (ب) روستای پیمط، (ج) روستای کپ، (د) روستای لاشک، (ه) روستای لُس. منبع: نگارندگان، ۱۴۰۲

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۶. نمونه از شبیه‌سازی روستا در قالب تور مجازی ایجادشده برای نمایش به جامعه آماری، الف، روستای کپ، شهرستان نور؛ ب) روستای کندلوس، شهرستان نوشهر. منبع: نگارندگان، ۱۴۰۲

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

شیب خط تغییر می‌کند، بنابراین، بر پایه آزمون اسکری (تصویر شماره ۶)، ۱۷ عامل با ارزش بالاتر از ۱ به دست آمد. این عوامل روی هم رفته ۷۹/۸۹۹ درصد از محتویات ذهنی افراد قابل شناسایی و سازمان‌دهی بوده و ۲۰/۱۰۱ درصد آن سازمان‌دهی نشده است. نتایج نشان داده است، ۱۷ عامل در ذهن مردم در این زمینه قابل ارزیابی است. با توجه به اینکه بار عاملی بالاتر از ۰/۶ را می‌توان به عنوان گویه تأثیرگذار در توسعه گردشگری به شمار آورد، تمام ۷۳ گویه به عنوان گویه‌های سنجش توسعه گردشگری قرار می‌گیرند. در جدول شماره ۴، درصد واریانس تبیین شده، تراکمی عوامل، بار عاملی مؤلفه‌های اصلی قبل و بعد از چرخش واریماکس نشان داده شده و ۱۷ عامل قبل از استخراج عامل (یا عوامل) اشتراکات بالاتر از ۱ استخراج گردیدند. هرچه مقادیر اشتراک استخراجی بزرگ‌تر باشد، عوامل استخراج‌شده، متغیرها را بهتر نشان می‌دهند.

مطابق جدول شماره ۳، کفایت نمونه‌گیری از طریق آزمون KMO و کرویت بارتلت سنجیده شد و نتیجه آزمون KMO ۰/۷۳۵ بالاتر از ۰/۷ است که نشان می‌دهد حجم نمونه ۲۵۰ نفری کافی است. لذا می‌توان گفت که تحلیل عاملی، برای شناسایی ساختار عوامل مناسب است. از این حیث داده‌های جمع‌آوری‌شده از طریق تحلیل عامل اکتشافی و با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

شناسایی مؤلفه‌ها بر اساس دیدگاه متخصصین

برای تعیین میزان عوامل مؤثر در توسعه گردشگری روستاها، شاخص‌های ارزش ویژه، نسبت واریانس تبیین شده توسط هر عامل و نمودار ارزش‌های ویژه اسکری مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به اینکه نقطه برش برای چرخش عامل‌ها جایی است که

جدول ۳. آزمون KMO و کرویت بارتلت برای کفایت حجم نمونه.

میزان اندازه کی ام او	۰/۷۳۵
آزمون کرویت بارتلت	۲۱۷۴۷/۳
درجه آزادی	۲۶۲۸
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۴. اشتراکات استخراجی عوامل شناسایی شده در تحقیق.

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
۱	۱۳/۶۳۲	۱۸/۶۷۴	۱۸/۶۷۴	۱۳/۶۳۲	۱۸/۶۷۴	۱۸/۶۷۴	۱۱/۷۳۰	۱۶/۰۶۹	۱۶/۰۶۹
۲	۱۱/۸۷۸	۱۶/۲۷۲	۳۴/۹۴۵	۱۱/۸۷۸	۱۶/۲۷۲	۳۴/۹۴۵	۷/۲۴۷	۹/۹۲۷	۲۵/۹۹۶
۳	۶/۹۳۴	۹/۴۹۹	۴۴/۴۴۵	۶/۹۳۴	۹/۴۹۹	۴۴/۴۴۵	۳/۹۲۲	۵/۲۷۳	۳۱/۳۶۸
۴	۳/۳۹۱	۴/۶۴۵	۴۹/۰۹۰	۳/۳۹۱	۴/۶۴۵	۴۹/۰۹۰	۳/۸۲۰	۵/۲۳۲	۳۶/۶۰۱
۵	۳/۱۳۲	۴/۲۹۰	۵۳/۳۸۰	۳/۱۳۲	۴/۲۹۰	۵۳/۳۸۰	۳/۷۷۷	۵/۱۷۳	۴۱/۷۷۴
۶	۲/۵۴۳	۳/۴۸۳	۵۶/۸۶۳	۲/۵۴۳	۳/۴۸۳	۵۶/۸۶۳	۳/۶۷۱	۵/۰۲۹	۴۶/۸۰۳
۷	۲/۲۷۲	۳/۱۱۲	۵۹/۹۷۵	۲/۲۷۲	۳/۱۱۲	۵۹/۹۷۵	۳/۲۶۳	۴/۴۷۰	۵۱/۲۷۴
۸	۲/۰۸۰	۲/۸۴۹	۶۲/۸۲۴	۲/۰۸۰	۲/۸۴۹	۶۲/۸۲۴	۳/۱۸۳	۴/۳۶۰	۵۵/۶۳۴
۹	۱/۹۷۰	۲/۶۹۹	۶۵/۵۲۲	۱/۹۷۰	۲/۶۹۹	۶۵/۵۲۲	۲/۸۹۳	۳/۹۶۳	۵۹/۵۹۷
۱۰	۱/۶۷۰	۲/۲۸۷	۶۷/۸۱۰	۱/۶۷۰	۲/۲۸۷	۶۷/۸۱۰	۲/۶۹۰	۳/۶۸۵	۶۳/۲۸۲
۱۱	۱/۵۲۲	۲/۰۸۵	۶۹/۸۹۵	۱/۵۲۲	۲/۰۸۵	۶۹/۸۹۵	۱/۹۹۲	۲/۷۲۹	۶۶/۰۱۱
۱۲	۱/۳۸۷	۱/۹۰۱	۷۱/۷۹۵	۱/۳۸۷	۱/۹۰۱	۷۱/۷۹۵	۱/۹۴۵	۲/۶۶۴	۶۸/۶۷۶
۱۳	۱/۲۹۶	۱/۷۷۵	۷۳/۵۷۰	۱/۲۹۶	۱/۷۷۵	۷۳/۵۷۰	۱/۸۷۰	۲/۵۶۱	۷۱/۲۳۷
۱۴	۱/۲۸۰	۱/۷۵۳	۷۵/۳۲۴	۱/۲۸۰	۱/۷۵۳	۷۵/۳۲۴	۱/۷۳۴	۲/۲۷۵	۷۳/۶۱۲
۱۵	۱/۱۹۷	۱/۶۴۰	۷۶/۹۶۴	۱/۱۹۷	۱/۶۴۰	۷۶/۹۶۴	۱/۶۹۶	۲/۲۳۳	۷۵/۹۳۵
۱۶	۱/۱۰۰	۱/۵۰۷	۷۸/۴۷۱	۱/۱۰۰	۱/۵۰۷	۷۸/۴۷۱	۱/۵۵۲	۲/۱۲۶	۷۸/۰۶۱
۱۷	۱/۰۴۲	۱/۴۲۸	۷۹/۸۹۹	۱/۰۴۲	۱/۴۲۸	۷۹/۸۹۹	۱/۳۴۲	۱/۸۳۸	۷۹/۸۹۹

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

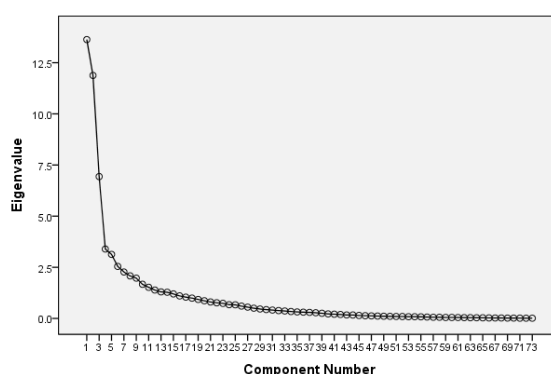
منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

چرخش را نشان می‌دهد. به کمک این آمار می‌توان به شناسایی عامل‌هایی که قابل تعریف هستند مبادرت ورزید. هر گویه (سؤالی) که بار عاملی بزرگ‌تر از ± 0.3 داشته باشد، معنادار تلقی شده و در دسته آن عامل قرار می‌گیرد. بار عاملی 0.3 نشانگر این است که ۹ درصد از واریانس متغیر به‌وسیله آن عامل تبیین می‌شود. این مقدار واریانس تبیین شده، به‌اندازه‌ای هست که بتوان بار عاملی را چشمگیر دانست.

با توجه به نمودار اسکری (تصویر شماره ۷)، خط فرضی نمودار از عامل ۱۷ به بعد شکسته شده و شروع به مسطح کردن می‌شود. لذا عامل اول بسیار بزرگ و معنی‌دار و همچنین عامل‌های دوم تا نهم دارای معانی بوده و قابل تعریف است.

جدول شماره ۵ که به کمک نمودار اسکری به دست می‌آید، ماتریس داده‌های چرخش داده و بار عاملی هر کدام از افراد بعد از

Scree Plot

تصویر ۷. نمودار اسکری برای تعیین عامل‌های تحلیل عامل. منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۵. خلاصه جدول ماتریس داده‌های چرخش داده‌شده و بار عاملی هر یک.

Var	Component								
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
q28	۰/۸۸۳	۰/۰۲۳	-۰/۰۳۹	-۰/۰۸۵	۰/۱۶۴	-۰/۰۳۶	۰/۰۵۵	۰/۰۵۴	۰/۱۴۹
q7	۰/۸۳۰	۰/۲۴۵	-۰/۱۳۷	-۰/۱۳۶	۰/۰۷۶	۰/۰۷۸	۰/۰۷۲	۰/۰۷۵	-۰/۰۷۰
q47	۰/۸۱۹	۰/۲۳۸	-۰/۱۲۲	-۰/۱۵۱	۰/۰۸۲	۰/۰۷۹	۰/۱۱۰	۰/۰۷۸	-۰/۰۹۷
q21	۰/۸۰۲	-۰/۱۲۴	۰/۱۶۲	-۰/۱۲۱	-۰/۱۷۴	-۰/۱۶۸	۰/۰۷۳	-۰/۱۵۲	-۰/۰۲۹
q16	۰/۸۰۲	۰/۱۴۲	۰/۰۲۷	-۰/۰۳۴	۰/۲۸۶	۰/۰۶۰	۰/۰۱۱	۰/۰۱۶	۰/۱۹۷
q56	۰/۷۳۸	-۰/۱۷۹	-۰/۰۵۵	۰/۰۷۶	-۰/۱۹۹	-۰/۱۷۵	۰/۱۵۲	۰/۰۹۲	۰/۰۸۱
q57	۰/۷۳۸	-۰/۲۳۷	۰/۰۷۱	-۰/۰۵۷	۰/۲۰۰	۰/۱۸۶	۰/۱۴۵	۰/۰۷۳	-۰/۰۲۷
q81	۰/۷۲۷	-۰/۱۶۳	۰/۰۹۵	۰/۱۳۸	۰/۰۰۱	۰/۱۱۲	۰/۰۷۸	-۰/۰۰۶	-۰/۰۷۸
q79	۰/۷۲۵	-۰/۱۵۹	۰/۰۶۴	۰/۱۳۰	۰/۱۶۹	-۰/۱۵۵	۰/۲۳۸	۰/۰۵۵	-۰/۰۱۸
q11	۰/۷۲۴	-۰/۲۱۸	-۰/۰۴۲	۰/۲۳۲	-۰/۰۹۹	۰/۳۰۴	-۰/۰۲۳	-۰/۰۶۵	-۰/۰۷۴
q5	۰/۷۲۱	-۰/۲۲۸	۰/۱۱۰	۰/۰۶۳	۰/۱۹۴	-۰/۰۴۸	۰/۲۱۲	۰/۱۸۵	۰/۰۹۷
q17	۰/۶۹۷	-۰/۰۵۷	-۰/۰۴۹	۰/۰۴۲	۰/۰۷۵	-۰/۰۹۶	-۰/۱۱۰	-۰/۱۵۵	-۰/۰۷۴
q85	۰/۶۷۲	-۰/۰۷۶	۰/۰۲۰	۰/۱۲۰	-۰/۱۴۴	۰/۲۴۳	۰/۱۴۵	-۰/۰۲۶	-۰/۰۱۹
q19	۰/۶۱۲	-۰/۲۲۶	-۰/۱۲۸	۰/۱۰۳	۰/۰۲۲	۰/۰۴۰	۰/۲۱۴	-۰/۱۱۷	-۰/۱۴۴
q58	۰/۵۵۸	-۰/۰۰۹	-۰/۰۴۶	۰/۳۱۶	۰/۲۴۸	-۰/۰۱۰	-۰/۰۲۲	۰/۱۲۲	۰/۲۳۶
q20	۰/۵۵۵	۰/۱۰۴	۰/۱۵۷	۰/۰۲۳	-۰/۰۹۷	-۰/۰۹۰	۰/۰۴۹	-۰/۳۴۴	۰/۱۴۵
q68	۰/۵۳۹	۰/۰۲۰	۰/۱۵۸	۰/۰۲۷	-۰/۲۶۸	-۰/۲۳۷	۰/۱۷۶	۰/۱۲۹	-۰/۰۱۵
q76	۰/۵۳۳	-۰/۰۸۵	-۰/۰۴۴	۰/۱۴۸	-۰/۲۰۳	۰/۰۱۸	۰/۱۴۴	۰/۰۹۵	-۰/۲۳۲
q62	۰/۵۱۷	-۰/۱۸۳	۰/۳۸۲	-۰/۰۵۱	۰/۱۳۲	۰/۱۱۹	۰/۱۸۳	۰/۱۲۲	-۰/۰۴۱
q84	۰/۵۰۶	-۰/۱۳۴	۰/۲۱۳	۰/۱۰۸	-۰/۱۰۹	-۰/۰۰۸	۰/۳۳۴	-۰/۱۱۲	-۰/۲۴۹
q38	-۰/۱۲۲	۰/۸۱۴	۰/۰۴۶	۰/۰۳۵	۰/۰۰۰	-۰/۰۷۰	۰/۰۶۱	۰/۰۹۱	-۰/۰۰۹
q67	۰/۰۲۲	۰/۸۰۴	۰/۰۶۷	۰/۱۵۰	-۰/۰۲۷	۰/۰۰۷	-۰/۱۵۴	۰/۰۹۴	۰/۱۸۶
q39	-۰/۰۹۲	۰/۷۵۰	۰/۱۱۱	۰/۱۴۲	۰/۱۲۶	۰/۰۵۹	۰/۰۲۹	۰/۱۲۰	۰/۱۰۷
q36	-۰/۰۴۱	۰/۶۶۸	-۰/۱۰۸	۰/۲۳۲	۰/۱۰۰	۰/۰۲۷	-۰/۰۰۶	-۰/۱۷۹	۰/۱۰۹
q27	-۰/۰۶۹	۰/۶۵۵	۰/۰۷۹	۰/۱۱۱	۰/۱۴۲	۰/۰۶۳	۰/۰۰۰	۰/۳۰۰	۰/۱۱۲
q72	-۰/۳۱۶	۰/۶۴۹	۰/۰۶۸	-۰/۰۱۴	-۰/۰۴۲	-۰/۱۸۶	-۰/۱۳۵	۰/۳۵۹	-۰/۱۱۶
q37	۰/۰۵۱	۰/۶۰۰	-۰/۰۶۴	۰/۲۱۲	۰/۱۳۸	-۰/۰۴۴	۰/۱۶۵	-۰/۳۴۳	-۰/۱۷۶
q51	-۰/۰۱۸	۰/۵۹۷	۰/۲۱۱	۰/۲۸۶	۰/۱۸۸	۰/۱۳۸	۰/۰۶۲	۰/۱۶۷	-۰/۱۰۲
q42	-۰/۲۴۲	۰/۵۸۳	۰/۰۴۵	-۰/۱۷۴	۰/۱۳۴	۰/۰۴۲	۰/۱۱۰	۰/۲۵۷	۰/۰۵۱
q43	۰/۲۰۱	۰/۵۴۶	۰/۱۶۴	-۰/۲۲۴	-۰/۰۴۷	۰/۰۹۷	۰/۲۷۵	۰/۰۶۱	۰/۱۳۳
q54	۰/۴۱۱	۰/۵۰۲	-۰/۳۴۸	-۰/۲۰۴	-۰/۲۴۳	۰/۰۳۱	۰/۰۹۲	۰/۱۵۷	-۰/۱۷۷
q70	-۰/۱۳۸	۰/۴۹۴	۰/۰۵۲	۰/۲۷۹	۰/۰۶۴	۰/۰۳۶	۰/۲۵۷	۰/۰۸۴	-۰/۱۲۰
q41	-۰/۱۲۰	۰/۴۶۳	۰/۱۰۰	-۰/۲۸۰	۰/۱۷۴	-۰/۰۱۴	-۰/۰۱۱	۰/۱۱۳	۰/۲۶۰
q29	-۰/۰۲۵	۰/۰۳۹	۰/۸۱۱	۰/۱۰۰	۰/۱۸۷	۰/۰۸۵	۰/۱۵۰	۰/۱۴۳	۰/۱۶۳
q30	-۰/۰۱۹	۰/۰۸۶	۰/۷۳۹	۰/۰۴۶	۰/۱۷۱	۰/۰۶۰	۰/۲۴۴	-۰/۱۰۳	۰/۱۵۵

ادامه جدول ۵. خلاصه جدول ماتریس داده‌های چرخش داده‌شده و بار عاملی هر یک.

Var	Component								
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
q31	-۰/۰۳۹	۰/۲۱۴	۰/۶۲۸	۰/۱۲۶	-۰/۱۰۴	۰/۰۳۷	-۰/۰۹۹	-۰/۰۲۰۹	-۰/۲۶۸
q87	-۰/۰۳۹	۰/۱۶۶	۰/۵۸۲	۰/۳۷۵	-۰/۰۶۷	۰/۱۸۳	۰/۲۶۳	-۰/۰۵۷	-۰/۰۴۱
q2	۰/۱۴۱	۰/۰۴۶	۰/۵۲۷	۰/۲۵۹	۰/۳۵۴	۰/۲۳۶	۰/۱۶۶	-۰/۰۱۸	۰/۰۱۷
q83	-۰/۰۹۴	۰/۲۰۵	۰/۴۰۳	۰/۳۴۲	-۰/۰۳۷	-۰/۰۱۳	۰/۳۰۲	-۰/۰۷۵	-۰/۱۲۶
q73	-۰/۱۰۴	۰/۲۳۴	۰/۳۲۸	۰/۷۴۲	۰/۱۷۶	۰/۰۷۹	۰/۰۱۱	-۰/۰۱۳	-۰/۱۰۸
q59	-۰/۰۱۹	۰/۲۴۹	۰/۱۲۲	۰/۷۲۸	۰/۲۲۹	۰/۰۱۷	۰/۲۴۵	-۰/۱۷۴	-۰/۱۸۲
q4	-۰/۰۲۷	۰/۲۰۵	۰/۰۷۹	۰/۷۱۷	۰/۲۳۴	۰/۰۶۸	۰/۳۳۲	-۰/۰۸۶	-۰/۱۶۲
q55	-۰/۰۳۲	-۰/۰۱۴	۰/۲۵۰	۰/۵۵۰	۰/۳۸۸	۰/۲۲۲	-۰/۰۸۲	۰/۰۹۷	۰/۳۵۱
q10	-۰/۱۵۴	۰/۱۱۰	۰/۲۱۰	۰/۲۰۰	۰/۸۱۱	۰/۱۱۸	-۰/۰۲۱	-۰/۰۱۷	-۰/۱۳۵
q86	-۰/۱۴۷	۰/۱۱۷	۰/۲۲۲	۰/۱۶۱	۰/۸۰۹	۰/۰۹۰	-۰/۰۰۶	-۰/۰۳۸	-۰/۱۷۵
q1	-۰/۰۹۲	۰/۱۳۹	۰/۱۲۱	۰/۲۲۶	۰/۵۲۴	۰/۲۷۴	۰/۲۹۷	۰/۰۶۴	-۰/۲۰۶
q12	-۰/۰۹۵	۰/۱۵۰	۰/۱۰۰	۰/۳۲۹	۰/۵۱۰	۰/۴۴۳	-۰/۰۲۳	-۰/۰۴۰	-۰/۱۸۸
q82	-۰/۰۰۶	-۰/۰۳۲	۰/۰۶۰	۰/۰۲۹	۰/۱۲۸	۰/۸۸۶	-۰/۰۱۶	-۰/۱۲۴	-۰/۰۶۰
q65	-۰/۰۱۵	-۳/۹۱۶	۰/۰۹۳	۰/۰۶۸	۰/۰۹۱	۰/۸۸۰	-۰/۰۱۹	-۰/۰۹۶	-۰/۰۵۶
q13	-۰/۱۵۸	۰/۲۱۳	۰/۳۳۹	۰/۰۹۸	۰/۱۱۸	۰/۵۳۶	۰/۲۳۳	-۰/۰۹۴	-۰/۲۴۶
q48	-۰/۳۲۷	۰/۰۴۶	-۰/۱۷۰	۰/۰۹۱	-۰/۲۵۲	-۰/۴۰۲	۰/۰۲۲	۰/۳۰۸	-۰/۰۴۸
q61	-۰/۳۱۲	۰/۰۲۲	۰/۲۶۵	۰/۱۲۵	۰/۰۱۹	-۰/۰۰۳	۰/۸۲۳	-۰/۰۳۲	-۰/۱۱۲
q66	-۰/۳۵۱	۰/۰۴۱	۰/۲۵۸	۰/۰۸۱	۰/۰۴۵	-۰/۰۰۳	۰/۷۹۸	-۰/۰۴۹	-۰/۰۸۴
q63	-۰/۳۱۳	۰/۰۲۱	۰/۱۲۲	۰/۱۶۱	-۰/۰۴۸	-۰/۰۱۹	۰/۶۹۹	-۰/۰۱۸	-۰/۰۹۴
q23	-۰/۰۲۶	۰/۴۰۲	۰/۰۰۳	-۰/۰۰۸	-۰/۰۲۶	-۰/۱۵۱	-۰/۰۵۵	۰/۸۱۷	-۰/۰۰۶
q24	-۰/۳۹۹	۰/۱۵۲	-۰/۰۹۶	-۰/۰۸۲	-۰/۰۱۰۶	-۰/۳۱۰	-۰/۰۲۱	۰/۷۶۰	-۰/۰۹۴
q9	-۰/۲۳۴	۰/۴۵۰	۰/۱۹۲	-۰/۰۸۸	۰/۲۱۴	-۰/۰۷۴	-۰/۰۷۲	۰/۵۴۸	-۰/۱۵۰
q46	-۰/۳۴۸	۰/۳۰۹	-۰/۱۷۷	-۰/۲۶۵	-۰/۰۹۶	-۰/۳۳۶	۰/۱۲۹	۰/۳۹۲	-۰/۰۲۲
q6	-۰/۰۱۴	۰/۰۷۴	۰/۲۱۷	۰/۱۹۲	۰/۲۱۵	۰/۱۰۹	۰/۱۲۶	-۰/۰۳۹	۰/۸۳۶
q60	-۰/۰۲۹	۰/۰۷۶	۰/۱۹۸	۰/۲۰۶	۰/۱۹۸	۰/۱۳۵	۰/۱۴۶	-۰/۰۱۹	۰/۸۳۲
q45	-۰/۲۸۰	۰/۰۹۵	۰/۰۲۱	۰/۰۳۶	۰/۲۹۲	۰/۰۶۸	۰/۰۹۹	۰/۳۶۷	۰/۴۲۹

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

در این مرحله، هر عامل با توجه به گویه‌های شکل‌دهنده آن عامل، محتوای مشترک، مفهوم خاصی را انتقال داده و توسط محقق نام‌گذاری می‌شود. بار عاملی هر گویه، متفاوت بوده و گویه با بار عاملی بیشتر، توجه ویژه‌ای را به خود جلب می‌کند. پس از نام‌گذاری عوامل، با ۵ نفر از اساتید در مورد عنوان این عوامل مشورت کرده و پس از تأیید آن‌ها، نام‌گذاری عوامل به صورت **جدول شماره ۶ تا ۱۴** انجام شده است.

با توجه به جدول بار عاملی، عامل اول که همان طبقه اول پاسخ‌دهندگان است از ۲۰ گویه، عامل دوم از ۱۳ گویه، عامل سوم از ۷ گویه، عامل چهارم از ۳ گویه، عامل پنجم از ۴ گویه، عامل ششم، هفتم از ۴ گویه، عامل هشتم از ۳ گویه، عامل نهم از ۳ گویه تشکیل شده است. لذا تفسیر ماتریس داده شده نشان می‌دهد که ۹ عامل قابل تعریف هستند (**جدول شماره ۵**).

تعریف و نام‌گذاری عامل‌های استخراج‌شده

عامل اول: کیفیت کالبدی و محیطی

سازمان فضایی و نفوذپذیری را تعریف می‌کند.

عامل سوم: عناصر تزئینی و سبک معماری

مطابق جدول شماره ۸ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص می‌شود که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۸۷، ۲، ۸۳، ۷۳؛ عامل عناصر تزئینی و سبک معماری را تعریف می‌کند.

عامل چهارم: امکانات رفاهی و زیربنایی

مطابق جدول شماره ۹ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص می‌شود که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۵۹، ۴، ۵۵ عامل امکانات رفاهی و زیربنایی را تعریف می‌کند.

مطابق جدول شماره ۶ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص شده است که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۲۸، ۷، ۲۱، ۱۶، ۵۶، ۵۷، ۸۱، ۷۹، ۱۱، ۵، ۱۷، ۸۵، ۱۹، ۵۸، ۲۰، ۶۸، ۷۶، ۶۲، ۸۴؛ عامل کیفیت کالبدی و محیطی را تعریف می‌کند.

عامل دوم: سازمان فضایی و نفوذپذیری

مطابق جدول شماره ۷ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص می‌شود که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۳۸، ۶۷، ۳۹، ۳۶، ۲۷، ۷۲، ۳۷، ۵۱، ۴۲، ۴۳، ۵۴، ۷۰، ۴۱؛ عامل

جدول ۶. عامل کیفیت کالبدی و محیطی و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف/ گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q28	مواد و مصالح استفاده‌شده در نما و جداره‌های بیرونی بناهای روستا جذاب و زیبا است.	۰/۸۸۳	کیفیت کالبدی و محیطی
q7	رنگ‌های به‌کاررفته در مصالح ساختمان‌های جدید درون روستا با رنگ مصالح بناهای بومی همخوانی دارد.	۰/۸۳۰	
q47	بناهای نوسازی که در هم‌جواری بناهای قدیمی ساخته شده است با معماری بناهای قدیمی همخوانی و سازگاری دارد.	۰/۸۱۹	
q21	محدوده و حریم و حدومرز گسترش روستاها از اطراف مشخص شده است و به‌راحتی قابل تشخیص است.	۰/۸۰۲	
q16	در ساخت‌وسازهای نمای بناهای جدید درون روستا به یکپارچگی و پیوستگی با نمای ساختمان‌های قدیمی و باارزش توجه شده است.	۰/۸۰۲	
q56	به علت وجود بافتی هماهنگ و یکپارچه در روستا، تصویر زیبایی از روستا در ذهن نقش بسته است.	۰/۷۳۸	
q57	با توجه به کیفیت‌های موجود در روستا، تصویر مشخص و منسجمی از روستاها در ذهن دارم.	۰/۷۳۸	
q81	نحوه و محل قرارگیری خانه‌های درون روستا متناسب با شیب زمین در نظر گرفته شده است.	۰/۷۲۷	
q79	بناهایی که در شیب‌های بالاتر و در قسمت‌ها بالاتری از ارتفاعات کوه در روستا قرار گرفته‌اند تعداد طبقات کمتری دارند.	۰/۷۲۵	
q11	به‌کارگیری رنگ‌های متنوع در نمای ساختمان‌های نوساز را زیبا می‌دانم.	۰/۷۲۴	
q5	رنگ به‌کاررفته در بناهای روستا با رنگ خاک منطقه‌ای که روستا در آن واقع شده است مطابقت دارد.	۰/۷۲۱	
q17	نحوه ساخت خانه‌های نوساز درون روستا مشابه و هماهنگ با بناهای قدیمی و سنتی است.	۰/۶۹۷	
q85	در حین حرکت در روستا چشم‌اندازها جذابی از پوشش گیاهی، رودخانه، ... را می‌بینم.	۰/۶۷۲	
q19	مصالح و رنگ مورد استفاده در بدنه و جداره‌های بناهای بومی و قدیمی درون روستا مشابه و هماهنگ است.	۰/۶۱۲	
q58	استفاده از رنگ یکسان و مشابه در بدنه و نمای بناهای قدیمی و جدید موجب ایجاد بافتی هماهنگ و جذاب در روستا شده است.	۰/۵۵۸	
q20	مرز هر کدام از زمین‌های درون روستا به همراه محدوده قرارگیری بناهای درون آن به‌خوبی از زمین‌های مجاور قابل تشخیص است و تفکیک شده است.	۰/۵۵۵	
q68	محل قرارگیری بناهای شاخص و باارزش تاریخی درون روستا را می‌شناسم و می‌توانم آدرس آن‌ها را برای دیگران بازگو کنم.	۰/۵۳۹	
q76	در مسیرها و بخش‌هایی از روستا که اختلاف سطح‌های ایجادشده زیاد است از پله برای عبور و مرور استفاده شده است.	۰/۵۳۳	
q62	در روستاها برخی از خانه‌ها در یک حیاط مشترک و در مجاورت هم قرار گرفته‌اند.	۰/۵۱۷	
q84	پوشش گیاهی و سرسبزی روستا را کافی می‌دانم.	۰/۵۰۶	

جدول ۷. عامل سازمان فضایی و نفوذپذیری و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف / گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q38	راه‌های ورودی و خروجی به روستا به تعداد کافی در نظر گرفته شده است و به راحتی پیدا و شناخته می‌شوند.	۰/۸۱۴	سازمان فضایی و نفوذپذیری
q67	در این روستا موقعیت راه‌ها و مسیرهای عبور و مرور و موقعیت قرارگیری بناها به راحتی قابل درک است و جهت‌یابی می‌شود.	۰/۸۰۴	
q39	پیاده‌روها و مسیرهای حرکتی در روستا به خوبی شکل گرفته است و به راحتی قابل دستیابی هستند.	۰/۷۵۰	
q36	رفت‌وآمد خودروها (ماشین) در این روستا به راحتی انجام می‌شود.	۰/۶۶۸	
q27	میان میزان فضای ساخته شده، فضاهای باز و ارتفاع ساختمان‌ها نسبت مناسبی وجود دارد.	۰/۶۵۵	
q72	شیب زمین‌های هر خانه و شیب مسیرهای حرکتی و راه‌ها و گذرها درون روستا متناسب با شیب کوه است.	۰/۶۴۹	
q37	کوچه‌ها و خیابان‌ها روستاها نام‌گذاری شده است و آدرس‌دهی و دسترسی به فضاها راحت انجام می‌شود.	۰/۶۰۰	
q51	وجود فضاهای اقتصادی و صنایع گردشگری نقش پررنگی در حضور و جذب مردم در روستا دارد.	۰/۵۹۷	
q42	هم از داخل خانه و هم از طریق تراس و یا ایوان به اتاق‌های خانه دسترسی وجود دارد.	۰/۵۸۳	
q43	هم‌جواری کاربری‌های مختلف از جمله کاربری مسکونی، آموزشی، مذهبی و... به‌طور مناسب در موقعیت‌های مختلف روستا، مکان‌یابی و جانمایی شده است.	۰/۵۴۶	
q54	محیط روستا از تأسیسات شامل: لامپ‌ها، پروژکتور و فاز شب‌ها، برای روشنایی و نورپردازی هنگام شب برخوردار هستند.	۰/۵۰۲	
q70	در این روستاها ساختمان‌ها و بناهای قدیمی و تاریخی وجود دارد.	۰/۴۹۴	
q41	در صورت لزوم می‌توان فضاها و بخش‌های جدیدی به حیاط و خانه‌های روستا اضافه کرد.	۰/۴۶۳	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۸. عامل عناصر تزئینی و سبک معماری و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف / گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q29	تزئینات و جزئیات به کاررفته در نماهای بناهای قدیمی و بومی ساده‌تر و درعین حال زیباتر از بناهای امروزی و نوساز است.	۰/۸۱۱	عناصر تزئینی و سبک معماری
q30	تزئینات زیر سقف بناهای تاریخی درون روستا و عناصر چوبی بناهای قدیمی دارای جزئیات زیادی از جمله طرح و رنگ و نقوش هندسی متنوع و... است که موجب زیبایی بنا شده است.	۰/۷۳۹	
q31	نقوش هندسی به کاررفته در عناصر چوبی بناهای قدیمی درون روستا (از جمله: نرده‌ها، درب و پنجره‌ها، شیرسرها و...) موجب زیبایی بناها شده است.	۰/۶۲۸	
q87	در الگوی ساخت بناهای روستا از سبک معماری بومی منطقه الهام گرفته است.	۰/۵۸۲	
q2	در روستا ساختمان‌های باارزش تاریخی و بومی وجود دارد که دارای سبک معماری ویژه هستند.	۰/۵۲۷	
q83	طرح و نقوش متنوعی در نرده‌های خانه‌های بناهای قدیمی و بومی موجود درون روستا استفاده شده است.	۰/۴۰۳	
q73	بین شکل و فرم درب و پنجره‌ها با فرم کلی بناهای درون روستا وحدت و هماهنگی دارد.	۰/۳۲۸	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۹. عامل امکانات رفاهی و زیربنایی و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف / گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q59	بناهای تاریخی و فرهنگی موجود در بافت روستاها قابلیت مناسبی برای جذب گردشگر به شمار می‌رود.	۰/۷۲۸	امکانات رفاهی و زیربنایی
q4	سطح آشغال به تعداد مناسب در روستا وجود دارد.	۰/۷۱۷	
q55	وجود امکانات بهداشتی و تأسیساتی موجود در بافت روستایی برای بازدیدکنندگان مورد نیاز است.	۰/۵۵۰	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

عامل پنجم: سازگاری اقلیمی

تعریف می‌کند.

عامل هفتم: مراکز فرهنگی و مذهبی

مطابق جدول شماره ۱۲ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص می‌شود که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۶۱، ۶۶، ۶۳؛ عامل مراکز فرهنگی و مذهبی را تعریف می‌کند.

عامل هشتم: آسایش کالبدی

مطابق جدول شماره ۱۳ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص می‌شود که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۲۳، ۲۴، ۹، ۴۶؛ عامل آسایش کالبدی را تعریف می‌کند.

مطابق جدول شماره ۱۰ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص می‌شود که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۱۰، ۸۶، ۱، ۱۲؛ عامل ۵ با عنوان سازگاری اقلیمی را تعریف می‌کند.

عامل ششم: سرسبزی و مناظر طبیعی

مطابق جدول شماره ۱۱ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص می‌شود که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۸۲، ۶۵، ۱۳، ۴۸؛ عامل سرسبزی و مناظر طبیعی را

جدول ۱۰. عامل سازگاری اقلیمی و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف / گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q10	مواد و مصالح به‌کاربرده شده در بناهای روستا از مصالح بومی بوده و با اقلیم (آب‌وهوا، خاک و طبیعت) سازگار است.	۰/۸۱۱	سازگاری اقلیمی
q86	به خاطر سازگاری بناهای درون روستا با شرایط آب و هوایی منطقه بافت زیبایی درون روستا شکل گرفته است.	۰/۸۰۹	
q1	جهت‌گیری زمین و ساخت‌وسازهای درون روستا با ویژگی‌های اقلیمی همساز بوده و موجب بهره‌مندی مطلوب از نور طبیعی به هنگام روز شده است.	۰/۵۳۴	
q12	درختان موجود در روستا مناسب اقلیم منطقه است.	۰/۵۱۰	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۱۱. عامل سرسبزی و مناظر طبیعی و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف / گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q82	سرسبز بودن روستا از جمله وجود درختان، گل‌ها، چمن‌ها، گیاهان و... در روستا موجب زیبایی محیط روستا می‌شود.	۰/۸۸۶	سرسبزی و مناظر طبیعی
q65	سرسبز بودن روستا و وجود درختان همیشه سرسبز از جمله کاج و سرو، به‌عنوان نماد مهمی از اقلیم منطقه است.	۰/۸۸۰	
q13	وجود مرز مشخص و متناسب در شکل‌گیری لبه بام ساختمان‌های روستا و همچنین عناصر طبیعی با آسمان، موجب شکل‌گیری سیمایی منظم در روستا شده است.	۰/۵۳۶	
q48	چشم‌اندازهای زیبای طبیعی مانند کوه، درخت، رودخانه و... موجب زیبایی و جذابیت روستا شده است.	۰/۴۰۲	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۱۲. عامل مراکز فرهنگی و مذهبی و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف / گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q61	مکان‌هایی از جمله: مسجد، امام‌زاده، بناهای تاریخی و... به‌عنوان نشانه‌هایی از فرهنگ و سنت مردم روستا است.	۰/۸۲۳	مراکز فرهنگی و مذهبی
q66	از طریق وجود نشانه‌های روستایی از جمله، میدان، مسجد، امام‌زاده، بناهای تاریخی و... می‌توانم موقعیت قرارگیری خانه‌ها در روستا را آدرس‌دهی و جهت‌یابی کنم.	۰/۷۹۸	
q63	مکان‌های مذهبی از جمله امام‌زاده، مسجد و... را به‌عنوان نماد مذهبی مهمی درون روستا می‌دانم.	۰/۶۹۹	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۱۳. عامل آسایش کالبدی و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف/گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q23	ابعاد و اندازه خانه‌های روستا غول‌پیکر و حجیم نیست به راحتی قابل درک است.	۰/۸۱۷	آسایش کالبدی
q24	در خانه‌های روستا ارتفاع سقف ساختمان زیاد نیست و متناسب با قد انسان ساخته شده است.	۰/۷۶۰	
q9	دورتادور حیاط خانه‌های روستا به طور مناسبی دیوارکشی و محصور شده است و این گونه دید مزاحم از خانه همسایه به داخل خانه محدود شده است.	۰/۵۴۸	
q46	ارتباط خانه‌ها با یکدیگر و هم‌جواری آن‌ها با سایر فضاهای روستا مناسب است.	۰/۳۹۲	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

عامل نهم: هویت و شخصیت مکان

مطابق جدول شماره ۱۴ بار عاملی هر یک از گویه‌ها مشخص می‌شود که هر سؤال مفهوم و محتوای خاصی را در برمی‌گیرد که برگرفته از جدول هدف و محتوا است. مطابق این جدول سؤالات ۶، ۶۰، ۴۵ عامل هویت و شخصیت مکان را تعریف می‌کند.

بررسی اثرگذاری عامل‌های کالبدی - فضایی بافت روستایی بر توسعه گردشگری

مطابق جدول شماره ۱۵، به منظور تعیین روابط متقابل متغیرهای کالبدی - فضایی شامل: کیفیت کالبدی - محیطی، سازمان فضایی و نفوذپذیری، عناصر تزئینی و سبک معماری، امکانات رفاهی و زیربنایی، سازگاری اقلیمی، سرسبزی و مناظر طبیعی، مراکز فرهنگی و مذهبی، آسایش کالبدی، هویت و شخصیت مکان با متغیر وابسته توسعه گردشگری، همبستگی پیرسون و سطح معناداری مربوط به آن محاسبه گردید. نتایج این بررسی نشان می‌دهد، در تمامی موارد، بین عامل‌های کالبدی - فضایی و همچنین بین این عامل‌ها و متغیر توسعه گردشگری، رابطه معناداری وجود دارد. در میان عامل‌های کالبدی - فضایی، بیشترین همبستگی، مربوط به عامل‌های امکانات رفاهی و زیربنایی و عناصر تزئینی و سبک معماری با ضریب همبستگی ۰/۶۲۵ در سطح معناداری ۹۹ درصد اطمینان است. بر اساس نتیجه محاسبه ضریب همبستگی هر عامل‌های کالبدی - فضایی

با متغیر وابسته توسعه گردشگری، بیشترین ضریب همبستگی به ارتباط عامل کیفیت کالبدی - محیطی با توسعه گردشگری تعلق دارد. که با میزان ۰/۷۳۰ در سطح اطمینان ۹۹ درصدی معنادار است.

با توجه به وجود رابطه معنادار بین عامل‌های کالبدی - فضایی با متغیر توسعه گردشگری، تحلیل رگرسیون این عامل‌ها با متغیر مربوطه انجام شد. در این تحلیل عامل‌های کالبدی - فضایی به عنوان متغیر مستقل و متغیر توسعه گردشگری به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد. نتایج به دست آمده از این تحلیل نشان می‌دهد؛ متغیر توسعه گردشگری با عامل‌های کالبدی - فضایی بافت روستایی دارای همبستگی به میزان ۰/۹۹۰ است. بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده، ۹۷/۹ درصد از تغییرات توسعه گردشگری توسط ترکیب خطی تغییرات متغیرهای مستقل یعنی عامل‌های کالبدی - فضایی شامل: کیفیت کالبدی - محیطی، سازمان فضایی و نفوذپذیری، عناصر تزئینی و سبک معماری، امکانات رفاهی و زیربنایی، سازگاری اقلیمی، سرسبزی و مناظر طبیعی، مراکز فرهنگی و مذهبی، آسایش کالبدی، هویت و شخصیت مکان، تبیین شده است (جدول شماره ۱۶).

مطابق جدول شماره ۱۷ با توجه به سطح معناداری تحلیل در سطح اطمینان ۹۹ درصد، می‌توان چنین استنباط نمود که متغیرهای مستقل قادر به تبیین و پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته توسعه گردشگری هستند.

جدول ۱۴. عامل هویت و شخصیت مکان و گویه‌های شکل‌دهنده با بار عاملی گویه‌ها.

شماره گویه	اهداف/گویه	بار عاملی	عنوان عامل
q6	بناهای بومی و تاریخی موجود در روستاها تصویری از تاریخ و فرهنگ بومی روستا را در ذهن شکل داده است.	۰/۸۳۶	هویت و شخصیت مکان
q60	در روستا بناهایی با ارزش از نظر تاریخی و مذهبی و معماری وجود دارد که بیانگر پیشینه تاریخی روستا است.	۰/۸۳۲	
q45	نقاشی‌های اسطوره‌ای و تزئینات انجام شده بر روی زردها و ستون‌ها و عناصر چوبی بناهای قدیمی، نمادی از اعتقادات فرهنگی مردم روستا است.	۰/۴۲۹	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۱۵. همبستگی عامل‌های کالبدی - فضایی بافت روستایی با توسعه گردشگری.

عوامل	توسعه گردشگری	کیفیت کالبدی - محیطی	سازمان فضایی و نفوذپذیری	عناصر تزئینی و سبک معماری	امکانات رفاهی و زیربنایی	سازگاری اقلیمی	سرسبزی و مناظر طبیعی	مراکز فرهنگی و مذهبی	آسایش کالبدی	هویت و شخصیت مکان
توسعه گردشگری	۰۰۰/۱	۰۰۰/۷۳۰	۰۰۰/۴۳۵	۰۰۰/۵۵۰	۰۰۰/۴۸۶	۰۰۰/۵۶۵	۰۰۰/۴۵۰	۰۰۰/۵۹۰	۰۰۰/۳۰۰	۰۰۰/۳۶۵
کیفیت کالبدی - محیطی	۰۰۰/۷۳۰	۰۰۰/۱	۰۰۰/۱۲۵	۰۰۰/۱۲۸	۰۰۰/۱۶۴	۰۰۰/۱۶۸	۰۰۰/۲۵۳	۰۰۰/۵۰۴	۰۰۰/۱۱۸	۰۰۰/۱۵۳
سازمان فضایی و نفوذپذیری	۰۰۰/۴۳۵	۰۰۰/۱۲۵	۰۰۰/۱	۰۰۰/۲۷۱	۰۰۰/۲۷۴	۰۰۰/۲۴۰	۰۰۰/۱۷۷	۰۰۰/۱۹۰	۰۰۰/۴۶۵	۰۰۰/۲۱۱
عناصر تزئینی و سبک معماری	۰۰۰/۵۵۰	۰۰۰/۱۲۸	۰۰۰/۲۷۱	۰۰۰/۱	۰۰۰/۶۲۵	۰۰۰/۵۷۳	۰۰۰/۲۸۰	۰۰۰/۴۷۸	۰۰۰/۱۵۲	۰۰۰/۴۶۲
امکانات رفاهی و زیربنایی	۰۰۰/۴۸۶	۰۰۰/۱۶۴	۰۰۰/۲۷۴	۰۰۰/۶۲۵	۰۰۰/۱	۰۰۰/۵۹۴	۰۰۰/۳۰۴	۰۰۰/۳۳۱	۰۰۰/۱۰۷	۰۰۰/۵۱۳
سازگاری اقلیمی	۰۰۰/۵۶۵	۰۰۰/۱۶۸	۰۰۰/۲۴۰	۰۰۰/۵۷۳	۰۰۰/۵۹۴	۰۰۰/۱	۰۰۰/۳۵۹	۰۰۰/۲۵۱	۰۰۰/۱۴۰	۰۰۰/۵۲۴
سرسبزی و مناظر طبیعی	۰۰۰/۴۵۰	۰۰۰/۲۵۳	۰۰۰/۱۷۷	۰۰۰/۲۸۰	۰۰۰/۳۰۴	۰۰۰/۳۵۹	۰۰۰/۱	۰۰۰/۲۰۹	۰۰۰/۱۲۵	۰۰۰/۲۴۶
مراکز فرهنگی و مذهبی	۰۰۰/۵۹۰	۰۰۰/۵۰۴	۰۰۰/۱۹۰	۰۰۰/۴۷۸	۰۰۰/۳۳۱	۰۰۰/۲۵۱	۰۰۰/۲۰۹	۰۰۰/۱	۰۰۰/۱۱۱	۰۰۰/۲۳۳
آسایش کالبدی	۰۰۰/۳۰۰	۰۰۰/۱۱۸	۰۰۰/۴۶۵	۰۰۰/۱۵۲	۰۰۰/۱۰۷	۰۰۰/۱۴۰	۰۰۰/۱۲۵	۰۰۰/۱۱۱	۰۰۰/۱	۰۰۰/۱۴۸
هویت و شخصیت مکان	۰۰۰/۳۶۵	۰۰۰/۱۵۳	۰۰۰/۲۱۱	۰۰۰/۴۶۲	۰۰۰/۵۱۳	۰۰۰/۵۲۴	۰۰۰/۲۴۶	۰۰۰/۲۳۳	۰۰۰/۱۴۸	۰۰۰/۱

۰/۰۱ < P معناداری در سطح ۹۹ درصد اطمینان

۰/۰۵ < P معناداری در سطح ۹۵ درصد اطمینان

۰/۰۵ > P بدون معناداری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۱۶. خلاصه مدل رگرسیون توسعه گردشگری.

مدل	ضریب همبستگی R	ضریب تعیین R	ضریب تعیین تعدیل شده R	خطای معیار
۱	۰/۹۹۰ ^a	۰/۹۸۰	۰/۹۷۹	۳/۳۸۴۵۶

a پیش‌بینی کننده‌ها/ متغیرهای مستقل: (ثابت)، کیفیت کالبدی-محیطی، سازمان فضایی و نفوذپذیری، عناصر تزئینی و سبک معماری، امکانات رفاهی و زیربنایی، سازگاری اقلیمی، سرسبزی و مناظر طبیعی، مراکز فرهنگی و مذهبی، آسایش کالبدی، هویت و شخصیت مکان

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۱۷. سطح معناداری تحلیل رگرسیون عامل‌های کالبدی - فضایی و متغیر بهبود توسعه گردشگری.

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
رگرسیون	۱۳۲۵۲۷/۸۶۴	۹	۱۴۷۲۵/۳۱۸	۱۲۸۵/۴۶۴	۰/۰۰۰ ^b
باقیمانده	۲۷۴۹/۲۶۰	۲۴۰	۱۱/۴۵۵		
کل	۱۳۵۲۷۷/۱۲۴	۲۴۹			

b متغیر وابسته: توسعه گردشگری

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

مطابق جدول شماره ۱۸، بررسی ضرایب استاندارد، تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته نشان می‌دهد که تمامی عامل‌های کالبدی - فضایی، تأثیر معناداری بر متغیر وابسته توسعه گردشگری دارند. در میان متغیرهای مستقل، متغیرهای کیفیت کالبدی - محیطی، سازمان فضایی و نفوذپذیری به ترتیب با ضریب تأثیر ۰/۶۷۴ و ۰/۳۴۸ در سطح معناداری ۹۹ درصدی بیشترین تأثیر را در توسعه گردشگری روستاها دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش در وهله اول: در راستای پاسخ به سؤال اول، ۲۰ شاخص و ۴ بعد برای متغیرهای تحقیق (عوامل کالبدی - فضایی و توسعه گردشگری روستایی) از طریق روش‌های تحلیل محتوا استخراج شد. که داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از جدول هدف - محتوا دسته‌بندی شدند. پس از استخراج داده‌ها توسط اساتید، برای هر کدام از محتوا و هدف‌ها، گویه (سؤالی) در نظر گرفته شد که روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه تهیه شده از طریق مصاحبه با ۵ تن از اساتید گروه معماری و روستایی به تأیید رسید. همچنین پایایی سؤالات از طریق آلفای کرونباخ با مقدار پایایی ترکیبی، برابر با ۰/۹۴۴ است که بالاتر ۰/۷ بوده و ۷۳ سؤال از ۸۷ سؤال قابل قبول بوده است. در وهله دوم: در راستای پاسخ به سؤال دوم، با دسته‌بندی ذهنیت متخصصین و بر اساس آنچه از طریق تحلیل عامل اکتشافی پرسش‌نامه پژوهشگر ساخت به دست آمد، از ۱۷ عامل شناسایی شده، ۹ عامل قابل معنی بوده است که این عوامل بر اساس میزان بزرگی ضریب واریانس و سهم تأثیرات هر کدام به ترتیب شامل: عامل کیفیت کالبدی و محیطی (۱۶/۰۶ درصد)، سازمان فضایی و نفوذپذیری (۹/۹۲ درصد)، عناصر تزیینی و سبک معماری (۵/۳۷ درصد)،

امکانات رفاهی و زیربنایی (۵/۲۳ درصد)، سازگاری اقلیمی (۵/۱۷ درصد)، سرسبزی و مناظر طبیعی (۵/۰۲ درصد)، مراکز فرهنگی و مذهبی (۴/۴۷ درصد)، آسایش کالبدی (۴/۳۶ درصد)، هویت و شخصیت مکان (۳/۹۶ درصد) به‌عنوان عوامل کالبدی - فضایی بافت روستایی شناسایی شدند.

در وهله سوم در راستای پاسخ به سؤال سوم، در ابتدا: به‌منظور تعیین روابط متقابل عامل‌های کالبدی - فضایی بافت روستایی با متغیر توسعه گردشگری، همبستگی پیرسون و سطح معناداری آن محاسبه گردید. نتایج این بررسی نشان داده است: در تمامی موارد، بین عامل‌های کالبدی - فضایی و همچنین بین این عامل‌ها و متغیر توسعه گردشگری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. در میان عامل‌های کالبدی - فضایی، بیشترین همبستگی مربوط به عامل‌های امکانات رفاهی و زیربنایی و عناصر تزیینی و سبک معماری با ضریب همبستگی ۰/۶۲۵ است. سپس تحلیل رگرسیون عامل‌های کالبدی - فضایی با متغیر توسعه گردشگری نشان داده است که: متغیر توسعه گردشگری با هر نه عامل کالبدی - فضایی بافت روستایی دارای همبستگی به میزان ۰/۹۹۰ است. بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده، ۹۷/۹ درصد از تغییرات توسعه گردشگری در روستاها توسط ترکیب خطی تغییرات متغیرهای مستقل یعنی عامل‌های کالبدی - فضایی تبیین شده است، که نشان‌دهنده تأثیر بسزای هر یک از عوامل نه‌گانه در توسعه گردشگری در روستاهای مورد مطالعه است. در نهایت، ضرایب تأثیر عامل‌های نه‌گانه با توسعه گردشگری نشان داده است: عامل کیفیت کالبدی - محیطی با ضریب تأثیر ۰/۶۷۹ بیشترین اثر را بر توسعه گردشگری دارد. لذا با بررسی نتایج به‌دست آمده نحوه اثرگذاری هر یک از عوامل کالبدی - فضایی بافت روستایی بر توسعه گردشگری به‌صورت زیر قابل تفسیر است.

جدول ۱۸. ضرایب تأثیر متغیرهای مستقل کالبدی - فضایی بر متغیر وابسته توسعه گردشگری در مدل.

Sig.	T	ضرایب استاندارد		B	مدل
		Beta	Std. Error		
۰/۰۰۰	۸/۹۳۱		۲/۲۷۰	۲۰/۲۶۸	ثابت
۰/۰۰۰	۵۵/۱۲۰	۰/۶۷۴	۰/۰۲۱	۱/۱۳۷	کیفیت کالبدی - محیطی
۰/۰۰۰	۲۹/۲۲۲	۰/۳۴۸	۰/۰۳۹	۱/۱۳۴	سازمان فضایی و نفوذپذیری
۰/۰۰۰	۱۰/۶۲۸	۰/۱۴۵	۰/۰۹۸	۱/۰۳۸	عناصر تزیینی و سبک معماری
۰/۰۰۰	۶/۴۴۶	۰/۰۸۶	۰/۱۸۳	۱/۱۸۲	امکانات رفاهی و زیربنایی
۰/۰۰۰	۹/۹۸۲	۰/۱۳۱	۰/۱۱۸	۱/۱۸۱	سازگاری اقلیمی
۰/۰۰۰	۱۱/۱۶۲	۰/۱۱۶	۰/۱۱۳	۱/۲۶۱	سرسبزی و مناظر طبیعی
۰/۰۰۲	۳/۰۷۷	۰/۰۳۸	۰/۱۶۱	۰/۴۹۴	مراکز فرهنگی و مذهبی
۰/۰۰۰	۷/۷۷۰	۰/۰۹۰	۰/۰۹۸	۰/۷۶۵	آسایش کالبدی
۰/۰۰۰	۸/۸۴۹	۰/۱۰۵	۰/۱۶۱	۱/۴۲۸	هویت و شخصیت مکان

عامل کیفیت کالبدی و محیطی: نتایج نشان داده است که؛ عامل کیفیت کالبدی - فضایی با ضریب تأثیر $0/679$ در توسعه گردشگری مؤثر است. از نظر نونکو و رامکیسون^{۲۱} (۲۰۰۸) محیط مناسب، یکی از شاخص‌ها و ملاک‌های اساسی در انتخاب مقصدهای گردشگران است و مطالعه نصیری^{۲۲} هنده خاله و همکاران (۲۰۲۲) نشان داده است که عوامل کالبدی و زیست‌محیطی مقصد گردشگری که دارای مؤلفه‌های کیفیت فضا و امکان گردشگری، شرایط آب‌وهوایی، فضای سبز، زیبایی بصری است، تأثیر به سزایی در جذب گردشگر دارد لذا از نظر شیا و علیپور^{۲۳} (۲۰۱۰)، تقویت زیرساخت‌ها، حفظ چشم‌اندازها و محیط‌زیست و بازسازی کالبدی منجر به بهبود چهره ظاهری و تصویر محیط‌های کوچک از دید گردشگران شده و تقویت کیفیت محیطی برای جذب گردشگری را شکل می‌دهد بنابراین از نظر مون^{۲۴} و همکاران (۲۰۱۱) و بلوستین^{۲۵} (۲۰۱۷) هر چه مؤلفه‌های کیفیت محیطی در سطح مطلوبی باشد، زمینه‌ساز شکل‌گیری حس مثبت و رضایت‌مندی نسبت به مقصدهای گردشگری و نهایتاً توسعه گردشگری می‌شود.

عامل سازمان فضایی و نفوذپذیری: نتایج نشان داده است که؛ عامل سازمان فضایی و نفوذپذیری با ضریب تأثیر $0/348$ در توسعه گردشگری مؤثر است. میزان نفوذپذیری موجب تقویت پاسخگویی محیط خواهد شد و دسترسی مناسب به یک مکان، تعداد انتخاب‌های افراد را افزایش خواهد داد. که در محیط روستاها نفوذ و دسترسی به کلیه فضاها از طریق ارتباط فیزیکی و بصری با فضای اطراف شناخته می‌شود و فضاهایی که رفتن به آن و برگشتن از آن به آسانی صورت گیرد و یا دعوتگر بینندگان به درون فضای داخلی باشد، امکان مرادوت بیشتر گردشگران را مهیا می‌سازد. همان‌طور که پوردهقان و خستو^{۲۶} (۲۰۲۲) و کاموار و حناچی^{۲۷} (۲۰۱۶) معتقدند؛ محل‌هایی با نفوذپذیری فیزیکی و بصری مناسب موجب ایجاد برخوردها و کنش‌های متقابل میان افراد و در نتیجه شکل‌گیری الگوهای رفتاری متفاوت می‌شود. لذا از نظر قره‌بگلو و همکاران^{۲۸} (۲۰۱۶) یک محیط می‌بایست از نظر بصری نفوذپذیر باشد تا هم موجب آشنا شدن محیط برای بیننده شود و هم وی را به محیط جذب کند.

عامل عناصر تزیینی و سبک معماری: نتایج نشان داده است که؛ عامل عناصر تزیینی و سبک معماری با ضریب تأثیر $0/145$ در توسعه گردشگری مؤثر است. در روستاهای مورد مطالعه ظرفیت‌های گردشگری بناهای تاریخی و سنتی در دو گروه جاذبه‌های دیداری و ادراکی قابل دسته‌بندی و مطالعه هستند. به این صورت که؛ جاذبه‌های متعدد و متنوع موجود در تکنیک‌های تزیین، نقش‌مایه‌های تزیینی و جسم و کالبد این بناها به‌عنوان

مؤلفه‌های دیداری، مشهود و ملموس، در توجه گردشگران مؤثر بوده است و هویت فرهنگی موجود در جان‌مایه و کالبد آثار به‌عنوان مؤلفه‌های حسی و ادراکی، سبب بروز حس تأثیرگذاری مکان و وابستگی مکانی در گردشگر می‌شود. لذا مشاهده همزمان فضا، زندگی، معنا در یک مجموعه، ارتباط مناسب و جذاب اتاق‌ها و تالارها، تنوع تزیینات، نورگیری‌ها و تزیینات ویژه درهای ورودی و پنجره‌ها و همچنین معماری داخلی نظیر: گچ‌بری‌های با طرح‌ها و نقوش مختلف و آجرکاری و تزیینات متنوع در این خانه‌های ارزشمند از ویژگی‌های جذاب برای بازدید گردشگران است. بنابراین با توجه به ظرفیت‌های موجود در روستاهای مورد مطالعه، عامل عناصر تزیینی و سبک معماری در توسعه گردشگری مؤثر شناخته شده است. همان‌طور که چانگ لیاو^{۲۹} (۲۰۱۰) معتقد است؛ معماری سنتی به دلیل ساختار خاص خود گردشگران را جذب می‌کند و این توانایی می‌تواند در ایجاد بناهای مدرن نیز استفاده شود. وی با تکیه بر جاذبه‌های معماری سنتی استدلال می‌کند، گسترش ساختمان‌های غیرنمادین با معماری بومی، نیز می‌تواند مورد تحسین بازدیدکنندگان واقع شده و به‌عنوان راهی برای تجربه یک مکان اصیل استفاده شود. لذا بررسی‌ها نشان داده است مرمت و بهسازی بناهای سنتی و تاریخی و به‌کارگیری اصول معماری بومی در ساخت‌وسازها و بافت جدید روستاهای مورد مطالعه، راهکار مؤثری برای ایجاد مکانی گردشگرپذیر است.

عامل امکانات رفاهی و زیربنایی: نتایج نشان داده است که؛ عامل امکانات رفاهی و زیربنایی با ضریب تأثیر $0/087$ در توسعه گردشگری مؤثر است. از آنجایی که روستاهای مورد مطالعه این پژوهش در ارتفاعات کوهستانی قرار گرفته است لذا توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل، وجود وسایل حمل‌ونقل ایمن، راحت و پیشرفته در بخش‌های زمینی، همچنین توسعه و تجهیز مسیرهای دسترسی به مناطق مذکور، انگیزه سفر در مردم را بیشتر خواهد کرد، از این حیث این عامل در توسعه گردشگری روستاهای مورد مطالعه مؤثر شناخته شده است. به‌طوری‌که رحیمی^{۳۰} (۲۰۱۷) معتقد است؛ بدون وجود امکانات رفاهی از جمله: تأسیسات و امکانات روبنایی و زیربنایی از قبیل شبکه حمل‌ونقل، اقامتگاه‌ها و مراکز پذیرایی، حتی با داشتن بهترین جاذبه‌های طبیعی و تاریخی جهان، نمی‌توان انتظار رشد این صنعت را داشت و از نظر رحیمی و رنجبردستانی^{۳۱} (۲۰۱۲)، قلی‌زاده فیروزجایی^{۳۲} (۲۰۱۵)، ملکی و سعیدی^{۳۳} (۲۰۱۴)، گردشگران جذب مکان‌هایی می‌شوند که دارای امکانات لازم برای گردشگری هستند. هر گردشگر در وهله اول خواهان مکانی مناسب، راحت، مطابق با استانداردهای بین‌المللی و به‌صرفه است. از این رو داشتن امکانات مناسب اقامتی یکی از بسترهای جذب گردشگر محسوب می‌شود.

عامل سازگاری اقلیمی: نتایج نشان داده است که؛ عامل

21. Nunkoo & Ramkissoon

22. Moon

23. Bluwstein

24. Chang Liao

از جذابیت و رقابت‌پذیری مقاصد در مقایسه با سایر رقبا می‌کاهد و تأثیر منفی بر توسعه گردشگری دارد، لذا می‌بایست در فرایند برنامه‌ریزی توسعه گردشگری در این روستاها پیامدهای مثبت و منفی به‌جامانده بر محیط طبیعی را به حداقل رساند.

عامل مراکز فرهنگی و مذهبی: نتایج نشان داده است که؛ عامل مراکز فرهنگی و مذهبی با ضریب تأثیر ۰/۰۳۸ در توسعه گردشگری مؤثر است. از آنجایی که روستاهای مورد مطالعه دارای مراکز مذهبی شامل: شامل مساجد، تکیه‌ها و سقنقارخانه‌ها، امام‌زاده‌ها و مدارس مذهبی و خانه قرآن و همچنین دارای مراکز فرهنگی شامل: آب‌انبار، حمام و خانه‌های تاریخی بوده که گویای آیین‌ها، اعتقادات و مراسمات سنتی مردم محلی آن منطقه است، برای جذب گردشگر از اهمیت بالایی برخوردار است. از این حیث این عامل در توسعه گردشگری مؤثر شناخته شده است. به اعتقاد مطالعه اکبریان رونیزی و رضوانی (۲۰۱۵) و مهدی نژاد و همکاران (۲۰۲۰a و ۲۰۲۰b)، این امکان تا حد مطلوبی موجبات آشنایی فرهنگی، تمدن‌ها، نژادها، سرزمین‌ها، اقوام و گویش‌های مختلف را با یکدیگر فراهم می‌سازد و از سوی دیگر می‌تواند یکی از منابع کسب درآمد برای کشورهای مختلف باشد. همچنین وجود امام‌زاده سیدبیژن در روستای کپ و امام‌زاده فضل و فاضل در روستای کندلوس به‌عنوان هسته کانونی جاذبه‌های مذهبی درون این بافت عمل کرده است و نقش کلیدی در احیا و بازسازی بافت‌های تاریخی و رونق و پویایی بافت قدیم روستا می‌شود که به اعتقاد آمبر^{۳۲} (۲۰۱۸) و رشیدی آل‌هاشم و باقی (۲۰۱۹) یک مکان زیارتی صرفاً یک مکان مذهبی نیست بلکه مکان فرهنگی نیز است. به‌گونه‌ای که مکان متبرکه دارای تاریخچه احداث و تکاملی بوده که از نظر تاریخی - فرهنگی دارای اهمیت است. پس قرار گرفتن بناهای آیینی، تاریخی و مذهبی و توسعه اصولی آن‌ها در بافت روستایی موجب رونق گردشگری منطقه و استان می‌شود.

عامل آسایش کالبدی: نتایج نشان داده است که؛ عامل آسایش کالبدی با ضریب تأثیر ۰/۰۹۰ در توسعه گردشگری مؤثر است. از نظر آیتی و همکاران (۲۰۱۵) عوامل کالبدی شاخص‌های ذهنی گردشگر را می‌سازد و مبنای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در سفر یک گردشگر را فراهم می‌آورد. به‌طوری‌که دویران و همکاران (۲۰۱۲) معتقدند در بافت‌های فرسوده و قدیمی، وجود روشنایی و نور کم، نمای ساختمان عمدتاً سیاه و با مصالح تیره‌رنگ، کیفیت ساختمانی فرسوده و نامناسب، وجود فضاهای متروک و شبکه‌های دسترسی ارگانیک موجب کاهش آسایش کالبدی - بصری می‌گردد. و از آنجایی که از نظر صالحی (۲۰۰۸) کاربرد نامطلوب رنگ‌ها و کمبود روشنایی در محیط موجب آلودگی نمایی، رنگ، نور در محیط ساکنین شده که القاکننده بی‌نظمی، فشار روانی، بی‌تناسبی، زشتی و سیطره مادیت و

سازگاری اقلیمی با ضریب تأثیر ۰/۱۳۱ در توسعه گردشگری مؤثر است. از آنجایی که ساختار و بافت روستاهای مورد مطالعه این پژوهش بر حسب موقعیت جغرافیایی و قرارگیری در دل کوه به‌صورت ارگانیک و در انطباق با اقلیم و طبیعت بکر و بستر طبیعی، ایجاد شده‌اند، این عامل در توسعه گردشگری مؤثر شناخته شده است. از نظر مککی و اسمیت^{۲۵} (۲۰۱۹)؛ کرتتر^{۲۶} و همکاران (۲۰۱۹)؛ ما^{۲۷} و همکاران (۲۰۱۸) رابطه فردی گردشگر با محیط طبیعی و پیوندهای عاطفی که قبل از سفر با طبیعت دارد، بر شکل‌گیری تصویر مقصد سازگار با محیط طبیعی در ذهن او مؤثر است و نتایج مطالعه لی و جونگ^{۲۸} (۲۰۱۸) نشان می‌دهد که ادراک گردشگران از میزان سازگاری مقاصد با محیط‌زیست بر مسئولیت‌پذیری آنان نسبت محیط آن مقاصد تأثیرگذار است. به‌طوری‌که از نظر حبیبی و ابراهیم‌پور (۲۰۱۵) موجب مراقبت و نگهداری از محیط، تمایلات عاطفی نسبت به ارتباط و پیوستگی با طبیعت مقصد گردشگری می‌گردد. از این حیث در روستاهای مورد مطالعه استفاده از مصالح خاص محلی و سازگار با اقلیم، افزودن مؤلفه‌های محسوس و بصری فضا شامل: تنوع گیاهی از طریق کاشت گونه‌های مناسب و سازگار با آب‌وهوای منطقه؛ استفاده از گیاهان بومی و مقاوم در شرایط ذهنی و معنوی فضا موجب شکل‌گیری الگوهای کالبدی - فضایی سازگار با شرایط اقلیمی منطقه شده که همواره برای گردشگران و توسعه گردشگری در این مناطق مؤثر است.

عامل سرسبزی و مناظر طبیعی: نتایج نشان داده است که؛ عامل سرسبزی و مناظر طبیعی با ضریب تأثیر ۰/۱۱۶ در توسعه گردشگری مؤثر است. از آنجایی که روستاهای مورد مطالعه دارای امکانات و قابلیت‌های طبیعی، ویژگی‌های اقلیمی، چشم‌اندازهای جذاب اکولوژیکی و انواع جاذبه‌های طبیعی است به‌عنوان مکانی برای توسعه گردشگری مناسب در نظر گرفته شده است. مطالعه مهدوی (۲۰۰۸) نیز نشان داده است؛ قابلیت گردشگری در نقاط روستایی بیش از هر چیز به سرمایه‌های جغرافیایی، کیفیت مناظر طبیعی و آثار تاریخی و فرهنگی آن‌ها بستگی دارد و از نظر رودریگوس^{۲۹} (۲۰۱۶) تصویر مقاصد سبز نقش مهمی در توسعه مقاصد گردشگری دارد پس قابلیت و توان‌های محیطی روستاهای مورد مطالعه موجب شده تا ظرفیت لازم برای هر گونه برنامه‌ریزی در این مناطق در بخش‌های مختلف توریسم وجود داشته باشد. هرچند به اعتقاد مون^{۳۰} و همکاران (۲۰۱۱) کیفیت جاذبه‌های گردشگری بر ادراک گردشگران از تصویر مقاصد تأثیرگذار است و از نظر ژانگ^{۳۱} و همکاران (۲۰۱۴) کاهش کیفیت زیست‌محیطی

25. Mackay & Schmitt

26. Krettenauer

27. Ma

28. Lee & Jeong

29. Rodrigues

30. Moon

31. Zhang

32. Amber

کمیت بر زندگی انسان می‌شود. لذا برای ایجاد آسایش کالبدی در روستاهای مورد مطالعه می‌بایست به عوامل بصری روستایی و عناصر زیباسازی توجه شود.

هویت و شخصیت مکان: نتایج نشان داده است که؛ عامل هویت و شخصیت مکان با ضریب تأثیر ۰/۱۰۵ در توسعه گردشگری مؤثر است. به اعتقاد ضیایی و مهدی‌خانی (۲۰۱۷) هر مکان دارای شخصیتی کالبدی و اجتماعی است که به آن هویت می‌بخشد و از نظر اسمیت^{۳۳} (۲۰۱۵) مقاصد گردشگری باعث ایجاد معانی و انگاره‌های ذهنی گوناگون از مکان‌های متفاوت در ذهن گردشگران می‌شود که این معانی و انگاره‌های به مکان هویت داده و باعث شکل‌گیری حس مکان در آن‌ها می‌شود که از نظر استیلیدیس^{۳۴} و همکاران (۲۰۱۴) این امر باعث تعریف موجودیت منحصربه‌فرد برای مقاصد گردشگری می‌شود. مطالعه کاشی و بنیادی (۲۰۱۳) نشان داده است، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌های، شخصیت یک مکان یا هویت آن را شکل می‌دهد. لذا این امر در فرایندهای گردشگری به مثابه وجود روح در کالبد یک انسان است که به آن جان و معنا می‌دهد. از این رو به اعتقاد وانگ و چن^{۳۵} (۲۰۱۵) سازمان‌های مدیریت مقصد با بهره‌گیری از ابعاد هویتی و حس مکان می‌توانند زمینه ایجاد تجربه مثبت و مطلوب را در گردشگر فراهم کرده و باعث پایداری صنعت گردشگری در مقاصد هدف شوند.

تشکر و قدردانی

این اثر تحت حمایت مادی صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور (INSF) برگرفته شده از طرح به شماره ۹۹۰۲۶۲۰۵ انجام شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

33. Smith
34. Styliadis
35. Wang & Chen

References

- Akbarian Rounizi, S. R., Rezvani, M. R. (2015). Sustainable development of tourism from concept to practice, Shiraz: Shiraz University Publications.
- Almeida-García, F., Balbuena, A. R., Cortés Macías, V. (2015). Resident's attitudes to-wards the impacts of tourism. *Tourism Manag. Perspect.*, 13, 33-40
- Almeida-García, F., Cortés-Macías, R., Parzych, K. (2021). Tourism impacts, tourism-phobia and gentrification in historic centers: the cases of Málaga (Spain) and gdansk (Poland). *Sustainability*, 13.
- Amber, G. R. (2018). Religious tourism a review of the literature. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 1(2), 150-167.
- Arbabsyan, Sh., Zamani, Z., Rahimi, M. (2014). The Effect of Tourism Industry on the Development of Entrepreneurship. *Journal of Tourism Planning and Development*, 3(10), 126-146.
- Asheri, I. A., & Khodayari Khosro, Kh. (2017). Analysis and development of rural tourism development in the context of social and economic development. New Horizons in Science Research Conference Geography and Urban Planning and Architecture of Iran. Tehran, Iran.
- Ayati, H., Khoda Karmi, F., Mollai, K., Afaghpur, A. (2015). Investigating the impact of urban physical factors on the development of religious tourism (case study; Shiraz city), *Journal of Iranian Islamic City Studies*, (23), 43-59.
- Bluwstein, J. (2017). Creating ecotourism territories: Environmentalities in Tanzania's community-based conservation. *Geoforum*, 83, 101-113.
- Bourghani Farahani, S., Farhangi, A., Mashhadi, S. (2013). An Analysis of Effective Indicators Impacting Rural Tourism Industry Development (A Survey on Garmeh Village). *Journal of Public Administration (JPA)*, 5(13), 41-64.
- Briedenhann, J., & Eugenia, W. (2004). Tourism routes as a tool for the economic development of rural areas- vibrant hope or Dream. *Tourism management*, 25(1), 71-79.
- Chang Liao, L.-C. (2010). A Study of Tourist on Travel Images, Qualities, Perceived Value, and Revisiting Willingness in Lukang. *Journal of Leisure and Recreation Industry Management*, 3, 62-80.
- Comerio, N., Strozzi, F. (2019). Tourism and its economic impact: a literature review using bibliometric tools. *Tourism Econ.*, 25 (1), 109-131.
- Daviran, E., Khodaei, D., Gholami, S. (2012). Measuring the components of visual comfort in an urban landscape (with an emphasis on Hosseinih Azam neighborhood in Zanjan), *Journal of Geography and Environmental Studies*, 1(3), 45-60.
- Delavar, A. (2007). Research method in psychology and educational sciences. Tehran: Virayesh.
- Diaz-Parra, I., & Jover, J. (2020). Overtourism, place alienation and the right to the city: Insights from the historic centre of seville, Spain. *Journal of Sustainable Tourism*, 29 (2-3), 158-175.
- Dwyer, L., Ćorak, S., & Tomljenović, R. (2017). Introduction. In *Evolution of Destination Planning and Strategy* (pp. 1-14). Springer International Publishing.
- Farajirad, A., Eftekharian, B. (2012). Investigating the role of architecture in the tourism industry, *Tourism Space Quarterly*, 1(3), 67-49.
- Farshidfar, R., & Pourkhiz, I. (2014). Architecture of Tourism & its Effect on Attract Tourism in Iran, *International Journal of Architecture & Urban Development*, Vol 4, No 4, pp. 67-72.
- Fletcher, R. (2019). Ecotourism after nature: Anthropocene tourism as a new capitalist "fix". *Journal of Sustainable Tourism*, 27(4), 522-535.
- Gharehbaglou, M., Nezhad Ebrahimi, A., Javidmehr, M. (2016). Environmental Response Criteria for Urban Landscape Design, *Journal of the urban development and organization haft shahr*, 4 (55,56), 103-117.
- Gholizadeh Firouzjaei, A. N., Ramzanazadeh Lesbooei, M., Esmaili, M. (2015). Effective factors in the motivation of tourists in choosing a tourist destination with an emphasis on the attractions of villages in desert and desert areas (case: Khor and Biabank rural areas), *Geography Quarterly*, 13(46), 321-301.
- Habibi, B., Ebrahimpoor, D. (2015). The relationship between social capital and religiosity with a sense of connection to nature Islamic Azad university of Tabriz students. *Journal of Sociological Studies*, 8(26), 85-98.
- Haji Nejad, A., Paydar, A., Bagheri, F., & Abdi, N. (2016). Projection of the Strategic planning of Iran rural tourism development. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 2(8), 111-135.
- HOE SL. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling technique. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3(1), 76-83.
- Hoelter, DR. (1983). The analysis of covariance structures: Goodness-of-fit indices. *Sociological Methods and Research*, 11, 325-344.
- Hosseini, S. M., Zeinali, B., Fatemi Nia, F. S. (2017). Climatology of Tabriz Tourism with emphasis on identification of air species and TCI index. *Geographical Space*, 17 (57), 71-86. (in Persian).
- Kakavand, E., Barati, N., Bahram, A. (2013). Comparative Assessment of Mental Image of Citizens with Planners to Quality of the Urban Environment (Case study: Qazvin Distressed Area), *Bagh-e-Nazar*, 10(25), 101-112.
- Kamvar Shalman, A., Hanachi, S. (2016). The Impacts of Visual Factors of Urban Spaces on Behavioral Patterns of the Citizens (Case Study: Shahr-dari square, Rasht, Iran), *Hoviat-shahr*, 9(24), 65-78.
- Kardavani, P., Mored Ghaffari, V. (2011). Tourism & Renovation Attitude in planning of historical contents of cities Case Study: Isfahan City. *Quarterly Geographical Journal of Territory*, 8(2), 19-32.
- Kashi, H., Bonyadi, N. (2013). Stating the Model of Identity of Place-Sense of Place and Surveying its Constituents* Case Study: Pedestrian Passage of Shahre Rey. *Journal of Fine Arts - Architecture and Urbanism*, 18(3), 52-43.

- Kastenholz, E., João Carneiro, M., PeixeiraMarques, C., & Correia Loureiro, S. M. (2018). The dimensions of rural tourism experience: Impacts on arousal, memory, and satisfaction. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 35(2), 189–201.
- Kline, RB. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Guilford Press.
- Kozhokulov, S., Chen, X., Yang, D., Issanova, G., Samarkhanov, K., & Aliyeva, S. (2019). Assessment of Tourism Impact on the Socio- Economic Spheres of the Issyk-Kul Region (Kyrgyzstan). *Journal of Sustainability*, 17(11), 1-14.
- Krettenauer, T., Wang, W., Jia, F., & Yao, Y. (2019). Connectedness with nature and the decline of pro-environmental behavior in adolescence: A comparison of Canada and China. *Journal of Environmental Psychology*, 101348.
- Lee, W., & Jeong, C. (2018). Effects of pro-environmental destination image and leisure sports mania on motivation and pro-environmental behavior of visitors to Korea's national parks. *Journal of Destination Marketing & Management*, 10, 25-35.
- Liu, Y., & Feng, C. (2019). What drives the fluctuations of "green" productivity in China's agri-cultural sector? A weighted Russell directional distance approach. *Resources, Conservation and Recycling*, 147, 201–213.
- Liu, X., & Li, J. (2018). Host Perceptions of Tourism Impact and Stage of Destination Development in a Developing Country. *Sustainability*, 10(7).
- Liu, J., Yang, L., Zhou, H., & Wang, S. (2020). Current Issues. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1858037>.
- Ma, A. T., Chow, A. S., Cheung, L. T., & Liu, S. (2018). Self-determined travel motivation and environmentally responsible behaviour of Chinese visitors to national forest protected areas in South China. *Global ecology and conservation*, 16, e00480.
- Mackay, C. M. L., & Schmitt, M. T. (2019). Do people who feel connected to nature do more to protect it? A meta-analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 65.
- Mahdavi, D. (2008). Rural tourism development solutions using the SWOT model; Lava-san Khokhk District, Master's Thesis, Supervisor: Abdolreza Ruknuddin Eftekhari, Tehran: Tarbiat Modares University.
- Mahdinjad, J., Asadpour, F. (2020). Identification and evaluation of factors affecting the formation of the physical structure of villages around cities under the influence of urban development. *Urban and Rural Management*, 58, 89-72.
- Mahdinjad, J., Sharghi, A., & Asadpour, F. (2020a). A Comparative Study of Wooden Decorations of the Architectural Styles of the Historical Houses in the Kop Village of Noor City with the Buildings of the Qajar and Safavid Period. *Glory of Art (Jelve-y Honar)*, 11(4), 95-106.
- Mahdinjad, J., Sharghi, A., & Asadpour, F. (2020b). Investigating the Indicators and Subjective Patterns of the Majority of Experts in People's Visual Perception of the Rural Environment Appearance. *Journal of Rural Research*, 11(3), 422-439.
- Mahdinejad, J., Saleh Sedghpour, B., Najari, R. (2019). Construction and Validation and Standardization of the Questionnaire for Socialization in the traditional Iranian Bazaar with approaching to learn of traditional architecture. *Technology of Education Journal (TEJ)*, 13(3), 536-549.
- Mahdavi, M. (2012). An introduction to the rural geography of Iran: Understanding the geographical issues of villages. Tehran: Samt Publications.
- Maldonado-Oré, E.M., Custodio, M. (2020). Visitor environmental impact on protected natural areas: an evaluation of the Huaytapallana regional conservation area in Peru.
- Maleki, S., Saeedi, J. (2014). Evaluation of the role of tourist attractions in the development of Lordegan city using SWOT model. *Geographical Quarterly of Tourism Space*, 3(11), 129-145.
- Mayer, M., Vogt, L. (2016). Economic effects of tourism and its influencing factors. *Z. Tourismuswissenschaft*, 8 (2) (2016), pp. 169-198.
- Mikayilov, J.I., Mukhtarov, S., Mammadov, J., Azizov, M. (2019). Re-evaluating the environmental impacts of tourism: does EKC exist? *Environ. Sci. Pollut*, 26, 19389-19402.
- Moon, K. S., Kim, M., Ko, Y. J., Connaughton, D. P., Lee, J. H. (2011). The influence of consumer's event quality perception on destination image; *Journal of Managing Service Quality*, 21(3), 287-303.
- Nasiri, E., Eftekhari, E., Taravati, N. (2022). The Impact of Environmental Quality on the Attraction of Tourism to the Purposes of Tourism in Small Cities "A Case Study of Chlora City. *Journal of regional planning*, 11(44), 327-340.
- Nunkoo, R., Gursoy, D. (2012). Residents support for tourism: an identity perspective *Ann. Tourism Res.*, 39 (1) (2012), 243-268.
- Nunkoo, R., Ramkissoon, H. (2008). "Small Island Urban Tourism: a Residents Perspective", *Current Issues on Tourism*, 37-60.
- Pickering, S.D., Rossi, A., Hernando, A. B. (2018). Current knowledge and future research directions for the monitoring and management of visitors in recreational and protected areas. *J. Outdoor Recreation. Tourism*, 21, 10-18.
- Polo, A. I. (2010). La orientación al mercado en el sector del turismo rural: efectos en los resultados de la actividad empresarial y el valor percibido por el mercado. Ph. D. Thesis, Universidad de Granada, Granada, Spain.
- Polo, A. I., Frías, D. M., Rodríguez, M. A., & Rey, J. M. (2016). Online marketing strategy and market segmentation in the Spanish accommodation sector. *J. Travel Res.* 55, 362–379.
- Poordehghan, H., Khastou, M. (2022). Analyzing the Relationship between the Permeability Quality and Behavioral Patterns in Commercial Spaces, *Journal of Architectural Thought*, 6(11), 177-192.
- Qadiri Masoum, M., Matiei Langroudi, S. H., Mehrpouya, H. (2012). Explaining the physical effects of tourism on rural areas (research case: Bironbashm village - Kalardasht sector), *Tourism Planning and Development*, Volume 2, Number 5, 33-49.
- Rahimi, H. (2017). The Role of Rural-Urban Relationships in Rural Tourism Development The case study: Golbahar District-

- Chenaran County, *Tourism Management Studies*, 12(38), 45-61.
- Rahimi, D., Ranjbardastani, M. (2012). Evaluation and prioritization of ecotourism attractions (tourism target villages of Chahar Mahal and Bakhtiari province). *Urban and Regional Studies and Researches*, 4(14), 131-150.
- Rashidi Al Hashem, M. R., Baghi, A. (2019). The study of the role of Hosseiniyeh of Azam Zanzan in the development of religious tourism in Zanzan city, *Islamic Revolution Cultural Guard*, 9(19), 27-64.
- Rezvani, M., Faraji Sabokbar, H. A., Darban Astaneh, A., Karimi, S. H. (2017). Identification and Validation of Effective Indicators and Factors of Environmental Quality in Branding of Rural Tourism Destinations Using Thematic Analysis Method (Case: Ethno-cultural Region of Oramanat in Kurdistan and Kermanshah Provinces), *Journal of Rural Research (JRUR)*, 8(2), 318-345.
- Rezvani, M. (2003). Analysis of the process of creating and expanding second homes in rural areas. *Geographical research*, 35(45), 59-73.
- Rezvani, M. R. (2008). Development of rural tourism (with a sustainable tourism approach), Tehran: University of Tehran.
- Ridderstaaf, J., Croes, R., Nijkamp, P. (2013). Modelling tourism development and long-run economic growth in Aruba. *Tinbergen Institute Discussion Paper*, 145 (2013), pp. 1-22.
- Roknaddin Eftekhari, A., Ghaderi, E. (2002). The Rule of Rural Tourism in Rural Development (Theoretical Analysis). *Planning and preparation of space*, 6(2), 23-41.
- Rodrigues, A. I. (2016). Green destination image as a promotional tool for developing water-based destinations: Some insights. Paper presented at the 1st international forum on tourism and heritage, Porto.
- Salehi, I. (2008). Environmental characteristics of my urban spaces. Publications of the Urban Planning and Architecture Study and Research Center, Tehran. Iran.
- Scerri, M., Edwards, D., & Foley, C. (2016). The Value of architecture as an investment in eco-tourism, 26th Annual CAUTHE Conference, At Sydney.
- Shih, W., Do., N.T.H. (2016). Impact of tourism on long-run economic growth of Vietnam. *Mod. Econ.*, 7 (3), 371-376.
- Shia, I., Alipour, S. (2010). Analysis of quality factors in the coastal tourism environment according to the criteria of sustainable tourism, a case study of Ramsar beaches; Arman-shahr, (5), 155-167.
- Smith, S. (2015). A sense of place: place, culture and tourism, *Tourism Recreation Research*, 40:2, 220-233.
- Sojasi Gheydari, H., Sadeghloo, T. (2016). Analyzing the Role of Environmental Quality in Tourist Attraction to Rural Touristic Destinations (Case Study: Touristic Rural of Small lavasan Rural District). *Geographical Research*, 31 (2), 32-49.
- Soleimani, Z., Sahneh, B., Khajehshokouhi, A. (2020). Analysis of preserving traditional and valuable textures and its role in physical development of tourist attraction villages (Case study: villages of Gorgan), *Journal of Geography and Human Relations*, 3(2), 120-135.
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J., & Szivas, E. (2014). Residents' support for tourism development: The role of residents' place image and perceived tourism impacts. *Tourism Management*, 45, 260-274.
- Taherinejad, F. (2021). Analysis and explanation of factors affecting the planning and policy of sustainable urban tourism; Case study: Koozdasht city *Journal of Geography and Human Relations*, 4(1), 292-279.
- Taher Tolou Del, M. S., Sadooghi, Z., Kamali Tabrizi, S. (2022). Recognition of defensive factors in the architectural heritage of Iran's organic ancient shelters. *Frontiers of Architectural Research*, 11(4), 709-730.
- Truong, V.D., Hall, C.M., Garry, T. (2014). Tourism and poverty alleviation: perceptions and experiences of poor people in Sapa, Vietnam. *J. Sustain. Tourism*, 22 (7), 1071-1089.
- UNWTO. (2021). Tourism and the Sustainable Development Goals. Available online at eLibrary.
- Wang, S., & Chen, J. (2015). The influence of place identity on perceived tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 52, 16-28.
- Yang, R., & Chen, Y. (2018). Change in key research area and prospect of Chinese rural geography. *Progress in Geography (in Chinese)*, 37(5), 601-616.
- Ziaee, M., Mahdikhani, N. (2017). The relationship between the social physical personality of the city and the personality of the tourist with the choice of destination (a case study of Shiraz and Yazd), *Physical Development Planning*, 4(1), 54-39.
- Zhang, Y., Zhang, H. L., Zhang, J., & Cheng, S. (2014). Predicting residents' pro-environmental behaviors at tourist sites: The role of awareness of disaster's consequences, values, and place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 40, 131-146.